

# Beskrivning av måttet allvarlig materiell och social fattigdom



PENSIONS  
MYNDIGHETEN

# Innehåll

Förord.....	i
Sammanfattning .....	ii
1. Inledning .....	1
2. Bakgrund.....	4
2.1. Synen på fattigdom idag .....	4
2.2. Typer av fattigdomsmått.....	5
2.2.1. Direkta fattigdomsmått.....	5
2.2.2. Indirekta fattigdomsmått .....	5
3. Allvarlig materiell och social fattigdom.....	7
3.1. Indikatorns delar.....	7
3.2. Tolkning av indikatorn .....	8
3.3. Ramverken för indikatorn .....	9
4. Hur många är allvarligt fattiga i Sverige och Europa? .....	10
4.1. Fattiga i Sverige .....	10
4.1.1. Andel i befolkningen som saknar åtminstone en post i indikatorerna .....	10
4.1.2. Andelen fattiga .....	11
4.1.3. Andelen allvarligt fattiga .....	12
4.2. Allvarligt fattiga äldre i Europa.....	13
4.3. Utvecklingen av andelen fattiga i Sverige .....	15
5. Avslutande kommentarer.....	17
5.1. Andelen fattiga och allvarligt fattiga .....	17
5.2. Svårigheter att mäta och kommunicera om mått på fattigdom .....	18
5.3. För- och nackdelar med indikatorn .....	19
1. Bilaga 1 EU-SILC och SCB:s ULF .....	21
1.1. Svar och bortfall.....	22
1.2. Urvalsramen.....	23
2. Bilaga 2 Framväxten av en gemensamsyn på fattigdom .....	25
2.1.1. Fysisk överlevnad .....	27
2.1.2. Grundläggande behov.....	27
2.1.3. Relativ avsaknad .....	28
3. Bilaga 3 Fattigdomsmått – en översikt .....	29
4. Bilaga 4 Mer om de enskilda posterna .....	32
4.1. Inte kunna möta oförutsedda utgifter .....	32
4.2. Inte ha råd med en veckas årlig semester hemifrån.....	33
4.3. Komma efter med betalning av hyra, lån, elräkning, avbetalning av köp eller andra amorteringar på lån .....	33
4.4. Inte ha råd med en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetarisk motsvarighet åtminstone varannan dag.....	34
4.5. Inte ha råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden .....	34

4.6.	Inte ha råd att ha tillgång till bil eller skåpbil för eget bruk.....	34
4.7.	Inte ha råd att byta ut utslitna möbler.....	35
4.8.	Inte ha internetuppkoppling.....	35
4.9.	Inte kunna ersätta utslitna kläder till nya.....	35
4.10.	Inte ha minst två par skor, inklusive ett par allvädersskor, som passar bra.....	36
4.11.	Inte kunna spendera en liten summa pengar på sig själv varje vecka.....	36
4.12.	Inte ha regelbundna fritidsaktiviteter.....	36
4.13.	Inte ha möjlighet att umgås med vänner och familj över en fika eller måltid minst en gång i månaden.....	37
5.	<b>Bilaga 5 Ramverken.....</b>	<b>38</b>
5.1.	Teoretiskt ramverk.....	38
5.2.	Analytiskt ramverk.....	39
6.	<b>Bilaga 6 Andel i befolkningen som saknar åtminstone en post i indikatorn.....</b>	<b>41</b>
7.	<b>Bilaga 7 Förändring i andelen allvarligt fattiga i EU.....</b>	<b>43</b>
8.	<b>Bilaga 8 Inrikes och utrikes-födda i fattigdom i EU.....</b>	<b>44</b>
	<b>Referenser.....</b>	<b>46</b>

# Förord

Pensionsmyndighetens uppdrag är att administrera och betala ut den allmänna pensionen. Vi ska ge såväl generell som individuell information om hela pensionen samt informera om vilka faktorer som påverkar pensionens storlek och tydliggöra vilka konsekvenser olika val kan få för pensionen. Vidare ska myndigheten stärka pensionärer och pensionssparare som konsumenter inom pensionsrelaterade områden. Vi ska också följa, analysera och förmedla ålderspensionssystemets utveckling och effekter för enskilda och samhälle.

Indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom är ett absolut mått och är en av flera vedertagna indikatorer som EU använder i sitt arbete med att bekämpa fattigdom. I rapporten ger Pensionsmyndigheten en närmare inblick i vilka aspekter av fattigdom som indikatorn mäter, vilka variabler den baseras på samt det teoretiska och analytiska ramverket som är utgångspunkten för indikatorn. Syftet med rapporten är att höja kunskapsnivån om indikatorn.

Rapporten har skrivits av Inger Johannisson. Tommy Lowén, Stefan Granbom och Kristin Kirs har kvalitetssäkrat rapporten.

Ett stort tack till Thomas Helgeson, Helena Månsson och Katya Vasileva-Gull, samtliga på SCB, för kunniga och hjälpsamma förslag på litteratur och data.

## **Ole Settergren**

Analyschef, Pensionsmyndigheten

# Sammanfattning

Allvarlig materiell och social fattigdom innebär att inte ha råd med en viss levnadsstandard. Det är ett absolut mått och benämns därför ibland även absolut fattigdom. Rapporten beskriver hur måttet är utformat, presenterar statistik för Sverige och, där det är möjligt, jämför resultaten med EU-länderna.

Det är statistikmyndigheten SCB som beräknar indikatorerna *allvarlig materiell och social fattigdom* samt *materiell och social fattigdom* för svenska förhållanden. Pensionsmyndigheten använder och återger dessa beräkningar i olika sammanhang. Syftet med denna rapport är att beskriva vilka variabler de båda indikatorerna baseras på samt det teoretiska och analytiska ramverket som är utgångspunkten för indikatorerna. Rapporten ger också en inblick i vilka aspekter av fattigdom som indikatorerna mäter. Därutöver presenterar rapporten befintliga värden för Sverige som helhet och för olika åldersgrupper i befolkningen och, när det är möjligt, jämför resultaten med andra europeiska länder.

I Europa har synen på fattigdom förändrats de senaste 150 åren. På 1800-talet var fokus inom fattigdomsbekämpning på individens fysiska överlevnad. Sedan 1980-talet anses fattigdom handla om avsaknad av resurser som medför att individen inte har den materiella och sociala levnadsnivå som anses vara allmänt accepterad i samhället. Ett mått som EU:s medlemsländer använder för att mäta fattigdom är allvarlig materiell och social fattigdom. Indikatorn är ett så kallat absolut mått och består av 13 poster, varav sju är på hushållsnivå och sex är på individnivå. Den individ som saknar minst fem av posterna anses vara i materiell och social fattigdom medan den som saknar minst sju av posterna anses vara i allvarlig materiell och social fattigdom. Posterna syftar till att ringa in de personer och hushåll som inte har råd med vissa varor och tjänster som de flesta i samhället anser är nödvändiga eller önskvärda för att åtminstone ha en lägsta materiell och social levnadsstandard. Posterna mäts genom att fråga personer om de exempelvis kan betala oförutsedda utgifter, har råd med en veckas semester per år, har råd med en måltid med kött, kyckling eller fisk eller motsvarande vegetariskt alternativ varannan dag och har råd med internet.

Av de personer som var 65 år eller äldre uppgick andelen i materiell och social fattigdom till drygt 2 procent i Sverige år 2022, vilket kan jämföras med 4,7 procent i hela befolkningen. Bland de utrikesfödda äldre var andelen 7,7 procent och bland de inrikes födda äldre 1,2 procent. Andelen fattiga i gruppen äldre utrikesfödda var alltså 6,4 gånger högre än bland de äldre inrikes födda.

Andelen i befolkningen som levde i den högre graden av fattigdom, allvarlig materiell fattigdom, i Sverige uppgick till 2,3 procent 2022. Det är ungefär lika stor andel av kvinnorna som av männen som levde i allvarlig fattigdom. Utrikesfödda var överrepresenterade och uppgick till 4,7 procent.

Motsvarande andel av de inrikes födda var 1,7 procent. I hushåll bestående av en ensamstående vuxen med hemmaboende barn levde 7 procent i allvarlig materiell och social fattigdom.

Det är en lägre andel allvarligt fattiga i de äldre åldrarna, som huvudsakligen utgörs av pensionärer, jämfört med de yngre men relationen mellan ålder och fattigdom är inte linjär. 1 procent av de äldre i Sverige levde i allvarlig fattigdom, vilket innebär att Sverige är ett av de länder som har lägst andel allvarligt fattiga äldre i EU. Den låga andelen förklaras troligen av ett relativt väl utbyggt ekonomiskt skyddsnät för äldre i Sverige.

# 1. Inledning

Fattigdom kan ha många dimensioner och se olika ut för människor. För att beskriva människors levnadsvillkor är det därför brukligt att använda flera olika mått och indikatorer för fattigdom. Sverige har inte en uttalad officiell definition av fattigdom utan brukar använda de mått och indikatorer som Eurostat har tagit fram för att mäta fattigdom inom EU. En av de indikatorer som används för att göra jämförelse mellan länder inom EU är *at risk of poverty and social exclusion (AROPE)*, på svenska kallas den för *risk för fattigdom och social utestängning*. Indikatorn används bland annat i EU:s arbete 2030 European Anti Poverty Strategy som är en strategi för att bland annat minska antalet människor i risk för fattigdom och social utestängning med minst 15 miljoner personer fram till 2030.<sup>1</sup> Indikatorn är ett aggregerat mått som innehåller följande tre delindikatorer:

- 1) *Låg ekonomisk standard*
- 2) *Låg arbetsintensitet*
- 3) *Allvarlig materiell och social fattigdom*

Indikatorn ser alltså till andra aspekter än enbart inkomst. För att uppfylla kravet på att leva i risk för fattigdom eller social utestängning räcker det att uppfylla ett av kriterierna, det vill säga ingå i en av delindikatorerna. Indikatorerna mäter inte hur många personer som faktiskt är fattiga, utan hur många som befinner sig i en situation som innebär risk för fattigdom och social utestängning. Att måttet avser mäta *risk* för fattigdom och social utestängning är dock något som i den allmänna samhällsdebatten ofta bortfaller, förenklas eller förfelas till att enbart avse fattigdom.

Den första delindikatorn, låg ekonomisk standard (*at risk of poverty*), är ett inkomstmått med ett relativt gränsvärde och det går vid 60 procent av medianinkomststandarden för samtliga hushåll.<sup>2</sup> Den andel av hushållen som har en inkomststandard under det relativa gränsvärdet anses leva i ekonomisk utsatthet eller är i risk för fattigdom. Delindikatorn är ett av de mått som Pensionsmyndigheten brukar använda för att studera pensionärernas ekonomiska situation. Myndigheten har tidigare gjort en närmare beskrivning av måttet, se Pensionsmyndigheten (2022). Delindikatorn låg arbetsintensitet (*low work intensity*) appliceras på personer upp till 64 års ålder och har därför inte varit intressant för

---

<sup>1</sup> <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1607&langId=en>.

<sup>2</sup> Måttet *låg ekonomisk standard* (*at risk of poverty*) utgår från samtliga hushåll och deras ekonomiska standard. Gränsvärdet 60 procent är den vanligaste nivån men en del länder tillämpar andra nivåer, till exempel nivån 50 procent. Den ekonomiska standarden för hushållen utgör medlemmarnas samlade inkomster efter skatt och andra förmåner där denna disponibla inkomst sedan relateras till hushållets försörjningsbörda, det vill säga antalet personer i hushållet och deras ålder. Antalet personer och deras ålder bestämmer hushållets konsumtionsenheter. Den andel av hushållen och dess medlemmar som har inkomster under det relativa gränsvärdet anses leva i ekonomisk utsatthet eller i ekonomisk fattigdom. Se bilaga till rapport 4 i Pensionsmyndighetens vägvalsserie "Ett nytt pensionssystem", mars månad 2023.

Pensionsmyndighetens analyser av pensionärernas ekonomiska situation.<sup>3</sup> Den tredje delindikatorn, allvarlig materiell och social fattigdom (severe material and social deprivation), är däremot ett relevant mått för myndighetens analyser av de äldres levnadsvillkor. Delindikatorn är ett så kallat absolut mått, utfallet är inte relaterat till den övriga befolkningen så som i den första delindikatorn. Lite slarvigt brukar man säga att den visar absolut fattigdom, vilket är missvisande eftersom det i sammanhanget inte finns någon ”absolut fattigdom”.

Det är statistikmyndigheten SCB som beräknar indikatorerna allvarlig materiell och social fattigdom samt materiell och social fattigdom (material and social deprivation) för svenska förhållande. Pensionsmyndigheten använder och återger dock dessa beräkningar i olika sammanhang och har därför behov av att förstå utformningen av måtten.<sup>4</sup> I rapporten beskriver vi utformningen av dessa två indikatorer. Vi presenterar befintliga värden för Sverige som helhet och för olika åldersgrupper i befolkningen och, när det är möjligt, jämför resultaten med andra europeiska länder. Det främsta syftet med denna rapport är att ge en närmare inblick i vilka aspekter av fattigdom som indikatorn mäter. Därutöver tar vi upp de vetenskapliga ramverken som måtten vilar på. Vi beskriver även kortfattat hur synen på fattigdom har förändrats över tid främst i Europa och USA och ger en överblick över de vanligaste fattigdomsmåtten som används runt om i världen idag.

Begreppen fattigdom och social exkludering är kopplade till varandra men har olika innebörd. Fattigdom beskrivs ofta i termer av att individens eller hushållets inkomst- eller konsumtionsnivå inte är tillräcklig för att klara en för samhället grundläggande nivå, och kan uttryckas både i fasta och

---

<sup>3</sup> Måttet *låg arbetsintensitet* (low work intensity) appliceras på personer från 0–64 år som bor i hushåll där de vuxna (18–64 år) arbetade en arbetstid motsvarande eller mindre än 20 % av sin totala sammanlagda arbetstidspotential under det föregående året. I gruppen vuxna exkluderas studenter i åldern 18–24 år och personer som är pensionerade enligt sin självdefinierade nuvarande ekonomiska status eller som får någon pension (förutom efterlevandepension), samt personer i åldersgruppen 60–64 år som är inaktiva och bor i ett hushåll där huvudinkomsten är pensioner. Måttet är på hushållsnivå.

<sup>4</sup> Pensionsmyndigheten beräknar andra absoluta mått i analyserna av de äldres ekonomiska situation, till exempel låg inkomststandard. Måttet låg inkomststandard beskriver hur väl en familjs inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som till exempel mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts familjens disponibla inkomst i relation till levnadsomkostnaderna (som ibland kallas baskonsumtionen). Hänsyn tas till familjens sammansättning (antal barn och vuxna), eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala levnadsomkostnaderna, det vill säga att den disponibla inkomsten är lägre än den så kallade baskonsumtionen vilket ger en inkomststandard som är lägre än 1. År 2022 gick gränsen för låg inkomststandard för ensamboende 10 289 kronor per månad, en familj med en vuxen och ett 3-årigt barn vid en disponibel inkomst som var 16 079 kronor per månad. För en familj med två vuxna och två barn (3 och 6 år gamla) gick gränsen vid 25 450 kronor per månad. Exemplet avser boende i en kommun med fler än 75 000 invånare och som inte tillhör Stor-Stockholm, Stor-Göteborg eller Stor-Malmö. En baskonsumtion består av följande delar: Riksnorm för försörjningsstöd + Schabloniserad boendegift + Utgift för hushållsel efter hushållsstorlek + Barnomsorgsutgift för hushåll med barn 2–9 år + Lokala resor för personer 18 år eller äldre + Fack- och A-kasseavgift för personer som är 20–64 år + Hemförsäkring = Summa normerad kortsiktig baskonsumtion. Inkomststandard beräknas enligt följande: Hushållets disponibla inkomst / hushållets baskonsumtion = Inkomststandard.



relativa termer. Social exkludering har istället tyngdpunkten på att individen eller hushållet inte har tillgång till sociala rättigheter som exempelvis arbete, boende, hälso- och sjukvård eller utbildning.<sup>5</sup>

Indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom är antagen av Indicators' Sub-Group (ISG) i Social Protection Committee (SPC) och baseras på uppgifter från databasen EU-SILC (statistics on income and living conditions). Respektive land som ingår i EU-SILC samlar in data från postala och digitala enkäter, telefonintervjuer och befintliga administrativa register som de levererar data till Eurostat. De svenska data som levereras till SILC är från SCB:s ULF (Undersökningarna av levnadsförhållanden). De uppgifter som indikatorn baseras på ingår årligen i ULF och SILC. För mer information om data, urval och bortfall se bilaga 1.

Fattigdom är ett begrepp som har förändrats över tid och som idag har flera olika definitioner. Det har medfört att det finns flertal olika mått runt om i världen som belyser fattigdom utifrån olika definitioner och aspekter. Begreppet fattigdom och de mått som används för att mäta den är alltså inte enhetlig utan kan betyda olika saker i olika beskrivningar av människors levnadsvillkor. Rapportens bilagor 2 och 3 beskriver övergripande hur synen på fattigdom har förändrats i Europa och typer av fattigdomsmått som används runt om i världen.

Denna rapportens målgrupp är dels Pensionsmyndighetens egna medarbetare, dels andra som tar del av eller förmedlar beskrivningar av inkomstfördelning.

---

<sup>5</sup> Ett tredje begrepp som är kopplat till fattigdom och social exkludering, men som inte tas upp i rapporten, är ojämlikhet. Ojämlikhet handlar om att inkomsterna i samhället är ojämnt fördelade mellan människor eller mellan hushåll.

## 2. Bakgrund

Att förstå orsakerna och motverka fattigdom är ett arbete i Europa och USA som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden. Med ökad kunskap, och till följd av samhällsutvecklingen, har synen på vad som är fattigdom i åtminstone länderna med relativt hög levnadsstandard ändrats över tid. Den förändringen beskriver vi övergripande i bilaga 2. Nedan i kapitlet beskriver vi, på övergripande nivå, EU:s nuvarande syn på fattigdom och om typer av mått som används för att mäta fattigdomen.

### 2.1. Synen på fattigdom idag

Länders ambitioner att motverka fattigdom har ofta ökat i takt med deras ekonomiska välstånd. I de flesta länder med hög levnadsstandard vill man numera inte bara undanröja allvarlig ekonomisk nöd utan också förebygga social exkludering. Ett vanligt synsätt är att fattigdomens väsen inte är knappa ekonomiska resurser i sig, utan handlar om hur begränsade resurser påverkar möjligheterna att delta i samhällslivet på samma villkor som andra samhällsmedborgare.<sup>6</sup> Den sociala dimensionen i denna syn på fattigdom handlar om tillhörighet och värdighet. Utifrån den uppfattningen är individers och hushålls *relativa* position i fördelningen av resurser en central indikator på fattigdom. Att undvika fattigdom innebär med detta synsätt att individen eller hushållet inte halkar så långt efter flertalet människor i samhället att deras sociala leverne och anseende är i fara.

EU:s övergripande definition av fattigdom har varit oförändrad sedan 1985 då EU:s ministerråd enades om att de fattiga är ”de personer, familjer och grupper av personer vars resurser (materiella, kulturella och sociala) är så små att de utesluts från det minsta acceptabla sättet att leva i den medlemsstat som de tillhör” (Council of the European Union, 1985).<sup>7</sup>

EU:s definition av fattigdom är en flerdimensionell, dynamisk och relativ definition. Definitionen förefaller vara allmänt accepterad inom EU och har vad vi känner till inte varit ifrågasatt i någon större utsträckning. Däremot har det förts långa diskussioner både akademiskt och politiskt om hur fattigdomen ska mätas.

---

<sup>6</sup> Peter Townsend (1979), *Poverty in the United Kingdom: A Survey of Household Resources and Standards of Living*, Harmondsworth: Penguin. Amartya Sen (1983), *Poor relatively speaking*, Oxford Economic Papers, New Series, vol 35, nr 2, s. 153–169. Joanna Mack & Stewart Lansley (1985), *Poor Britain*, London, Allen & Unwin.

<sup>7</sup> EU:s ministerråd enades redan 1975 om en övergripande definition av fattigdom, den främsta skillnaden mellan dåvarande och nuvarande definitioner är innehållet i begreppet ”resurser”. De fattiga är ”personer vars resurser är så små att dem utesluts från att ha den lägsta acceptabla livsstilen i den medlemsstat där de bor”, där resurser definierades som varor, kontantinkomst plus tjänster från offentliga och privata källor (Council of the European Union, 1975)

EU:s nuvarande och tidigare definitioner av fattigdom är båda i stor utsträckning inspirerade av Peter Townsends forskning från 1960-talet och som beskrivs enligt följande (Townsend, 1979):

”Fattigdom kan definieras objektivt och tillämpas konsekvent endast i termer av begreppet relativ deprivation. [...] Individer, familjer och grupper i befolkningen kan sägas leva i fattigdom när de saknar resurser för att få den typ av kost, delta i aktiviteterna och ha de livsvillkor och bekvämligheter som är sedvanliga, eller åtminstone allmänt uppmuntrade eller accepterade, i det samhälle de tillhör. Deras resurser är så allvarligt lägre än genomsnittet för en individ eller familj att de i praktiken är utestängda från vanliga levnadsmönster, seder eller aktiviteter.”<sup>8</sup>

## 2.2. Typer av fattigdomsmått

Var går gränsen för fattigdom? Var ligger den levnadsnivå som man inte bör falla under i dagens samhälle? Frågorna har inget exakt svar, men såväl forskare som myndigheter försöker skatta en inkomst som är *skälig*. Vad som är skäligt beror på betraktaren, tid och plats. Det finns inte någon enkel formel och därför finns flera olika mått för att studera fattigdom utifrån flera aspekter, inte enbart utifrån inkomst. För att få en överblick över floran av fattigdomsmått finns det olika sätt att gruppera måtten, till exempel i direkta och indirekta mått som vi gör nedan i avsnittet. Bilaga 3 visar på ytterligare indelning, den utifrån om måttet har en eller flera dimensioner, det vill säga om måttet försöker fånga en eller flera aspekter.

### 2.2.1. Direkta fattigdomsmått

Direkta fattigdomsmått mäter bristen på tillgångar i vid bemärkelse, det vill säga inkomster eller andra resurser som innebär förmåga att konsumera varor och tjänster. En individ, eller individerna i ett hushåll, klassas som fattig om han eller hon själv, eller det hushåll individen ingår i, av ekonomiska skäl saknar ett värdigt boende eller väsentliga varor och tjänster, till exempel dagliga måltider, telefon, semesterresa. En annan typ av direkta mått mäter om individen (eller individerna i hushållet) saknar ekonomiska marginaler, till exempel inte kan betala boendekostnader eller räkningar, eller inte ha en buffert för oförutsedda utgifter. Det mått som är i fokus för denna rapport är ett exempel på ett direkt fattigdomsmått. Det är också ett exempel på ett endimensionellt mått.

### 2.2.2. Indirekta fattigdomsmått

Indirekta fattigdomsmått mäter fattigdom i termer av inkomst understigande en viss nivå. Med inkomst avses oftast hushållets samlade inkomst efter

---

<sup>8</sup> Fri översättning av följande citat: “Poverty can be defined objectively and applied consistently only in terms of the concept of relative deprivation. [...] Individuals, families and groups in the population can be said to be in poverty when they lack the resources to obtain the type of diet, participate in the activities and have the living conditions and amenities which are customary, or at least widely encouraged or approved, in the societies to which they belong. Their resources are so seriously below those commanded by the average individual or family that they are, in effect, excluded from ordinary living patterns, customs or activities.” (Townsend, 1979, sid 31)

skatter och bidrag, det vill säga hushållets disponibla inkomst. Inkomstbaserade mått brukar delas in i absoluta mått och relativa mått. De absoluta måtten definierar den inkomst som krävs för att ha möjlighet att köpa en given ”korg” av varor och tjänster, exempelvis måttet låg inkomststandard som nämndes i rapportens inledning. De relativa måtten definierar fattigdomsgränsen i relation till inkomster i den övriga befolkningen, exempelvis låg ekonomisk standard som också togs upp i inledningen.

Trots dessa beteckningar är båda inkomstmått relativt i den meningen att vad som betraktas som skäligt beror på levnadsnivån i det omgivande samhället. Skillnaden är att absoluta fattigdomsmått vanligen konstrueras så att fattigdomsgränsen speglar samma köpkraft, det vill säga förmågan att köpa samma eller likvärdiga tjänster och varor, över en längre period, medan relativ inkomstfattigdom förhåller sig till inkomstutvecklingen vilket ofta ger en ganska snabbt förändrad inkomst- och köpkraft.

## 3. Allvarlig materiell och social fattigdom

Indikatorn *allvarlig materiell och social fattigdom* består av 13 utvalda poster och används för att visa andelen i befolkningen som upplever en påtvingad brist på nödvändiga och önskvärda varor, tjänster och sociala aktiviteter i en sådan utsträckning att de inte kan leva ett bra liv.<sup>9</sup> Den som saknar minst sju av posterna anses leva i allvarlig materiell och social fattigdom. De individer som saknar minst 5 av posterna anses däremot leva i *materiell och social fattigdom*, alltså i en lägre grad av fattigdom. I kapitlet gör vi en övergripande beskrivning av de 13 posterna. Bilaga 4 ger en något mer utförlig beskrivning.

### 3.1. Indikatorns delar

Indikatorn är en sammanvägning av 13 poster varav sju är på hushållsnivå och sex på individnivå, se nedan. Det bör framhållas att det inte är de enskilda posterna i sig som är intressanta utan de bör ses som hjälpindikatorer för att tillsammans fånga den underliggande situationen.

Hushållsnivå:

1. Inte kunna möta oförutsedda utgifter

Här avses huruvida hushållet klarar av att betala en oväntad utgift på 13 000 kronor (år 2022) utan att låna eller be om hjälp.

2. Inte ha råd med en veckas årlig semester hemifrån

Semester avser även semesterboende i egen sommarstuga, hos vänner och släktingar. Posten omfattar alla individer oberoende av deras ålder.

3. Komma efter med betalning av hyra, lån, elräkning, avbetalning av köp eller andra amorteringar på lån

Förseningen av betalning måste här bero på ekonomiska svårigheter och tidsperioden är de senaste 12 månaderna.

---

<sup>9</sup> Innehållet i det absoluta måttet har ändrats över tid. Inom ramen för EU:s strategi 2020 för att reducera fattigdomen i Europa utgjordes måttet av 9 utvalda poster. Att sakna minst 3 av de varorna/tjänsterna klassades som materiell deprivation, och att sakna minst 4 av de varorna/tjänsterna klassades som allvarlig materiell fattigdom.

4. Inte ha råd med en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetarisk motsvarighet åtminstone varannan dag  
Även om hushållet betalar måltiden genom att låna från bank, släkt eller vänner så anses hushållet klarar av att betala maten med egna resurser.
5. Inte ha råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden
6. Inte ha råd att ha tillgång till bil eller skåpbil för eget bruk  
Tillgången till fordonet handlar förutom om ägande även till exempel om leasing och bilpool.
7. Inte ha råd att byta ut utslitna möbler  
Handlar enbart om att möbelen inte längre är funktionsdugliga.

Individnivå:

1. Inte ha internetuppkoppling  
Det rör hemmet och för privat bruk oberoende av den teknik som används.
2. Inte kunna ersätta utslitna kläder till nya  
Gäller enbart kläder som inte är funktionsdugliga.
3. Inte ha minst två par skor, inklusive ett par allvädersskor, som passar bra  
Det rör sig om skor i gott skick som individen kan ha för dagligt bruk.
4. Inte kunna spendera en liten summa pengar på sig själv varje vecka  
Beloppet är ungefär i nivå med priset för en biobiljett.
5. Inte ha regelbundna fritidsaktiviteter  
Det handlar om aktiviteter medför utgifter, till exempel årsavgift, entrékostnad och utrustning.
6. Inte ha ekonomisk möjlighet att umgås med vänner och familj över en fika eller måltid minst en gång i månaden.

## 3.2. Tolkning av indikatorn

De ovan nämnda posterna används för att mäta två nivåer av fattigdom, dels materiell och social fattigdom och dels allvarlig materiell och social fattigdom. Kriteriet för att leva i den lägre graden av utsatthet, det vill säga materiell och social fattigdom, är att individen upplever att han eller hon saknar minst 5 av de 13 ovan nämnda posterna. För allvarlig materiell och social fattigdom är kriteriet däremot att individen upplever sig sakna minst 7 av de 13 posterna. För barn upp till 16 år är kriteriet mindre strikt, den vuxna urvalspersonen ska ha svarat att den vuxne saknar minst 3 av posterna på hushållsnivå för att barnet ska anses leva i allvarlig materiell

och social fattigdom. För indikatorn materiell och social fattigdom är det ingen skillnad på kriterierna för vuxna och barn. Resultaten av de båda indikatorerna redovisas som andel av befolkningen.

Indikatorerna skiljer på individer som frivilligt har valt bort en viss vara, tjänst eller social aktivitet och dem som inte har råd. Det görs genom att i enkätundersökningen ställa dessa följdfrågor till varje post:

1. Har varan, tjänsten eller sociala aktiviteten
2. Har inte varan, tjänsten eller sociala aktiviteten för man inte har råd med den
3. Har inte varan, tjänsten eller den sociala aktiviteten av annan orsak

Sju av posterna samlas in på hushållsnivå och de antas vara lika fördelade mellan medlemmarna i ett och samma hushåll. De resterande sex posterna samlas in på individnivå för dem som är 16 år och äldre och gör det möjligt att mäta fördelningen av deprivation inom hushållet.<sup>10</sup>

Det samlas inte in data på individnivå för dem som är yngre än 16 år utan den informationen skattas. Vid skattningen av de individuella posterna tillämpas följande regel: om minst hälften av antalet vuxna i hushållet för vilka informationen finns tillgänglig saknar en av posterna, då anses de barn som bor i det hushållet också vara berövade den posten.<sup>11</sup> Samma uppsättning 13 poster och samma gränser för materiell och allvarlig materiell fattigdom används för både barn och vuxna.<sup>12</sup>

### 3.3. Ramverken för indikatorn

Det teoretiska och det analytiska ramverket som ligger till grund för indikatorn syftar till att få fram en indikator som fångar upp några av de centrala delarna av människors levnadsvillkor, som samtidigt är gemensamma inom hela EU, och från vilka människor är exkluderade på grund av bristande resurser.

Det teoretiska ramverket baseras på Peter Townsends forskning och vetenskapliga teori om att fattigdom omfattar både brist på materiella varor och sociala aktiviteter. Tillvägagångssättet för att välja ut de variabler som ska ingå i indikatorn är även starkt datadrivet. Mer information om teorin och analysmetoderna som ligger till grund för indikatorn finns i bilaga 5.

---

<sup>10</sup> Det är vanligt att översätta deprivation till fattigdom. I akademiska sammanhang används även deprivation på svenska.

<sup>11</sup> I en del länder tillskrivs dock undersökningspersonens svar samtliga vuxna i hushållet.

<sup>12</sup> Källa [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe\\_material\\_and\\_social\\_deprivation\\_rate\\_\(SMSD\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe_material_and_social_deprivation_rate_(SMSD))

## 4. Hur många är allvarligt fattiga i Sverige och Europa?

### 4.1. Fattiga i Sverige

#### 4.1.1. Andel i befolkningen som saknar åtminstone en post i indikatorerna

Tabell 1 visar 2022 års resultat för respektive post som ingår i underlaget för allvarlig materiell och social fattigdom, och därmed också för den lägre graden av fattigdom, materiell och social fattigdom. Notera att tabellen visar resultaten för hela befolkningen, 16 år och äldre, och inte enbart för dem som uppfyller kriterierna för att leva i allvarlig fattigdom (att sakna minst 7 av de 13 posterna) eller i fattigdom (att sakna minst 5 av posterna).

Det är genomgående en högre andel av de utrikesfödda som uppger att de saknar en post jämfört med andelen inrikes födda. I båda grupper var det vanligast att inte ha tillräckligt med pengar för en oförutsedd utgift på upp till och med 13 000 kronor, 40,5 procent av de utrikesfödda anger att de saknar kontantmarginal medan motsvarande andel bland inrikes födda är 14,1 procent. Det näst vanligaste är att inte ha råd med en veckas semester per år, 21,1 procent av de utrikesfödda och 6,6 procent av de inrikes födda uppger detta. Den tredje vanligaste posten skiljer sig åt mellan de båda grupperna, 16,5 procent av de utrikesfödda uppger att de inte har råd att regelbundet delta i någon fritidsaktivitet medan den tredje vanligaste för inrikes födda är att ha kommit efter med räkningarna, 4,6 procent, som är först den sjunde posten för utrikesfödda personer och uppgår till 12,4 procent.

Tabell 1 återges även i bilaga 6 och innehåller resultaten för både 2021 och 2022 tillsammans med uppgifter om felmarginal.



Tabell 1 Andel av Sveriges befolkning som saknar en eller flera av de poster som ingår i indikatorn allvarligt materiell och social fattigdom, personer 16 år och äldre, procent, 2022

Poster i indikatorn	Inrikes född	Utrikes född
Saknar kontantmarginal	14,1	40,5
Har inte råd att åka på en veckas semester per år	6,6	21,1
Har inte råd att regelbundet delta i någon fritidsaktivitet	4,0	16,5
Har inte råd med bil	2,9	14,1
Har inte råd att varje vecka spendera en mindre summa på sig själv	4,5	13,8
Har inte råd att ersätta utslitna möbler	4,1	13,7
Har kommit efter med betalningar	4,6	12,4
Har inte råd med nya kläder	2,2	7,4
Har inte råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden	2,1	6,9
Har inte råd att laga en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetariskt alternativ varannan dag	1,5	5,4
Har inte råd med dator	0,9	4,5
Har inte råd att träffa vänner/släkt för att fika eller äta middag minst en gång i månaden	1,2	4,2
Har inte råd med två par skor, inkl. vinterskor	0,8	2,7
Har inte råd med internet i bostaden	0,4	0,9

Källa: SCB:s Statistikdatabas, Undersökningar av levnadsförhållanden. Not: Tabellen visar andelen i procent av befolkningen som är 16 år och äldre som uppger att de saknar respektive post. Tabellen visar alltså inte resultaten enbart för dem som lever i allvarlig materiell och social fattigdom eller i materiell och social fattigdom.

#### 4.1.2. Andelen fattiga

Det var cirka 492 000 individer som levde i materiell och social fattigdom i Sverige under 2022. Det motsvarade 4,7 procent av befolkningen det året och det är en något större andel av kvinnorna än männen som lever i fattigdom, 4,9 procent respektive 4,5 procent.<sup>13</sup> Könsskillnaden är inte statistiskt säkerställd. I figur 1 nedan är kvinnor och män indelade efter ålder. Andelen fattiga kvinnor är som högst i åldersgruppen 16–19 år med 7,6 procent. Andelen fattiga män är däremot som högst i åldrarna 30–39 år med 7,3 procent. Det är också i dessa två grupper samt i åldersgrupperna 50–59 år och 80+ som skillnaderna mellan könen är signifikanta, märkta med \* i figuren. Gemensamt för kvinnor och män är att andelen fattiga är lägre i de högre åldrarna jämfört med de yngre, men relationen är inte linjär.

<sup>13</sup>

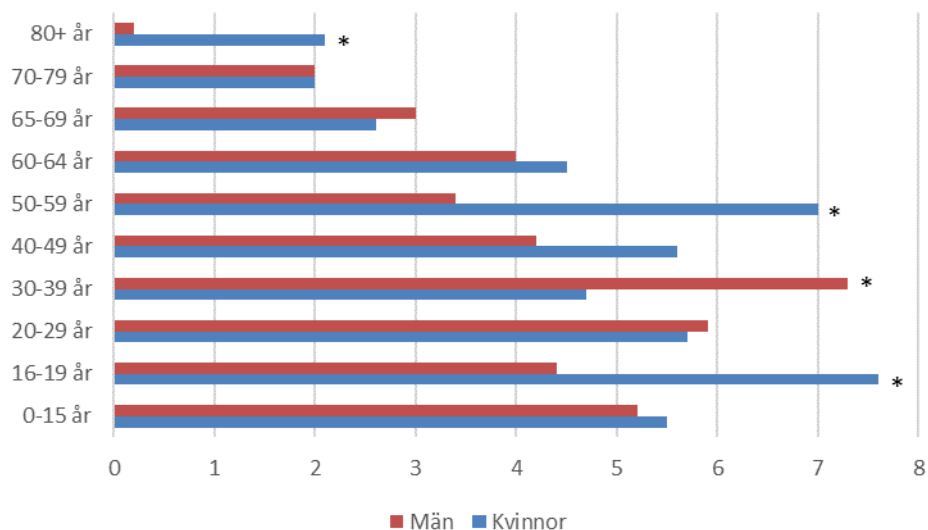
[https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START\\_\\_LE\\_\\_LE0101\\_\\_LE0101E/LE01012021E02/table/tableViewLayout1/](https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__LE__LE0101__LE0101E/LE01012021E02/table/tableViewLayout1/)

## Figur 1 Andelen kvinnor och män i Sverige som lever i materiell och social fattigdom år 2022, procent

Figuren visar ett liggande stapeldiagram över andelen kvinnor respektive män som lever i allvarlig materiell och social fattigdom.

På den stående axeln visas åldersgrupper, från 0 till 15 år, sedan 16-19 år och därefter i tioårsintervaller upp till 59 år. Därefter i femårsintervaller. Den sista ålders kategorin är 80 och äldre.

På den liggande axeln visas procent.



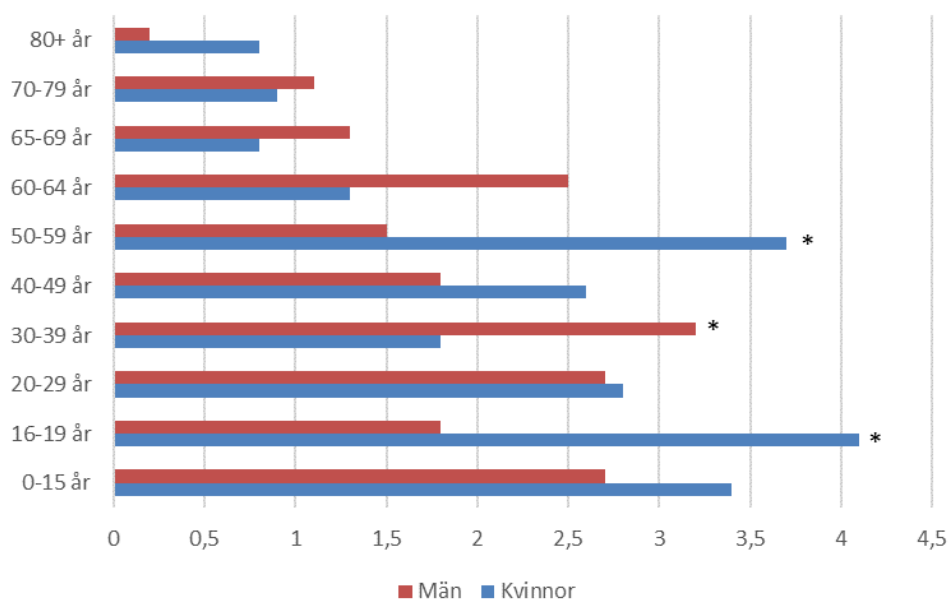
Källa: SCB:s statistikdatabas över levnadsförhållanden. Not: Data är för befolkningen från 0 års ålder och som har en privat folkbokföringsadress i Sverige. Not: \* betyder att skillnaden mellan kvinnor och män är statistiskt signifikant.

Utrikesfödda är överrepresenterade bland dem som lever i materiell och social fattigdom, 11,3 procent av kvinnorna och av männen lever i denna form av fattigdom. Av de inrikes födda lever 3,4 procent av kvinnorna och 2,9 procent av männen i fattigdom, könsskillnaden är dock inte statistiskt signifikant.

### 4.1.3. Andelen allvarligt fattiga

Nästan hälften av dem som lever i materiell och social fattigdom lever också i allvarlig materiell och social fattigdom, de uppgick till 2,3 procent av befolkningen i Sverige 2022. Det är en något högre andel kvinnor än män i som lever i allvarlig materiell och social fattigdom, 2,4 procent jämför med 2,1 procent, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd. Figur 2 nedan visar ett likartat icke-linjärt mönster över åldrar som figur 1, både för kvinnor och män är det generellt en lägre andel allvarligt fattiga i de äldre åldrarna jämfört med de yngre. Även här är andelen fattiga kvinnor som högst i åldersgruppen 16–19 år, de utgör 4,1 procent. Bland männen återfinns den största andelen allvarligt fattiga i åldersgruppen 30–39 år med 3,2 procent. Det är i dessa två åldersgrupper samt i gruppen 50–59 år som skillnaderna mellan könen är statistiskt signifikanta, märkta med \* i figur 2.

Figur 2 Andelen kvinnor och män i Sverige som lever i allvarlig materiell och social fattigdom år 2022, procent



Källa: SCB:s statistikdatabas över levnadsförhållanden. Not: Data är för befolkningen från 0 års ålder och som har en folkbokföringsadress i Sverige. Not: \* betyder att skillnaden mellan kvinnor och män är statistiskt signifikant.

De utrikesfödda är överrepresenterade även bland dem i Sverige som lever i allvarlig fattigdom, 4,7 procent jämfört med 1,7 procent av de inrikes födda. Bland de utlandsfödda är det en något högre andel kvinnor än män som lever i allvarlig fattigdom, 5,1 procent av kvinnorna och 4,2 procent. Motsvarande andelar bland de inrikes födda är 1,7 procent av kvinnorna och 1,4 procent av männen. Skillnaden mellan könen är dock inte statistiskt säkerställda vare sig för utrikesfödda eller inrikes födda.

Andelen som lever i allvarlig fattigdom är betydligt högre i hushåll bestående av en ensamstående med hemmaboende barn i åldern upp till och med 24 år, 7,0 procent av denna grupp lever i allvarlig fattigdom. I barnfamiljer med två vuxna i hushållet är motsvarande andel 1,7 procent.

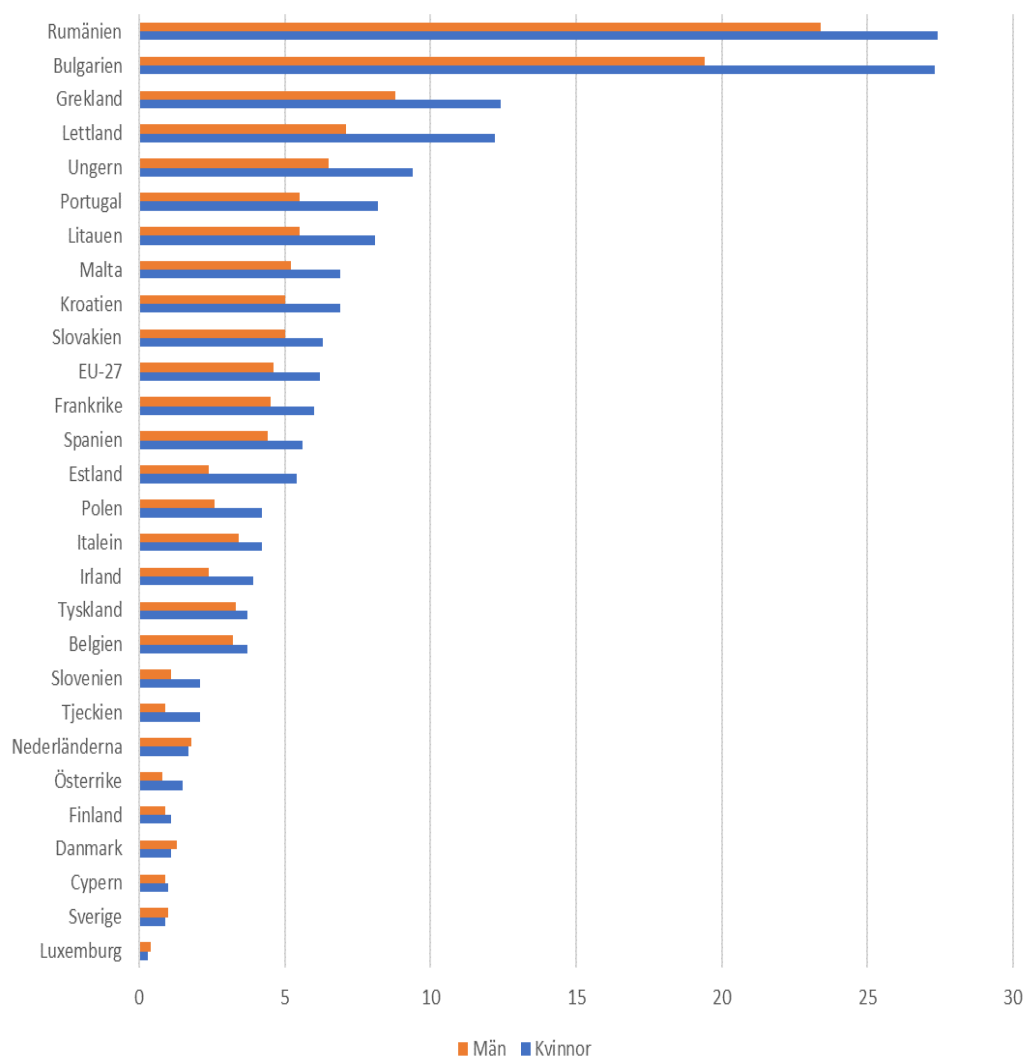
## 4.2. Allvarligt fattiga äldre i Europa

Figur 3 nedan visar andelen kvinnor respektive män 65 år eller äldre som år 2022 levde i allvarlig materiell och social fattigdom i några av Europas länder.<sup>14</sup> Sverige är ett av de länder med lägst andel allvarligt fattiga äldre, 1 procent av männen och 0,9 procent av kvinnorna. Snittet för EU:s 27 medlemsländer är 4,6 procent bland män och 6,2 procent bland kvinnor. I de allra flesta länder är andelen kvinnor i allvarlig fattigdom högre än för

<sup>14</sup> De länder som Eurostat har publicerat uppgifter för 2022 ingår i figur 3.

männen, undantagen är Nederländerna, Danmark, Sverige och Luxemburg. Det framgår dock inte av Eurostats data om skillnaderna mellan könen är statistiskt signifikanta.

Figur 3 Andelen kvinnor och män 65 år och äldre som lever i allvarlig materiell och social fattigdom i EU 2022, procent



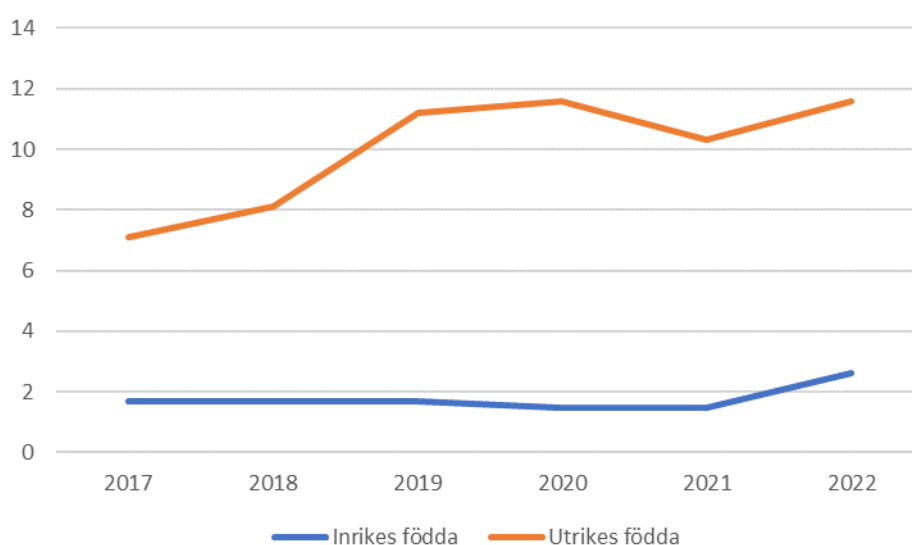
Källa: Eurostat, [https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc\\_md11/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_md11/default/table?lang=en)

I jämförelse med år 2021 så har andelen allvarligt fattiga äldre ökat i de flesta av EU-länderna under 2022, se figur 6 i bilaga 7. Vi har dock inte haft möjlighet att undersöka om förändringarna är statistiskt signifikanta. I genomsnitt för EU-länderna är ökningen 0,1 procentenheter för män och 0,2 procentenheter för kvinnor men utvecklingen har gått åt olika håll för de 27 länderna. I 13 av länderna har den allvarliga fattigdomen ökat bland båda könen och i sju av länderna har andelen minskat bland båda könen. I två av länderna har det enbart skett en förändring för det ena könet. Sverige är ett av de fem länder där utvecklingen har gått åt olika håll för kvinnor och män. Gemensamt för fyra av dessa fem länder, inklusive Sverige, är att den allvarliga fattigdomen har ökat bland kvinnor och minskat bland män.

### 4.3. Utvecklingen av andelen fattiga i Sverige

Vi ser i figur 4 nedan att för varje år är andelen utrikesfödda som lever i materiell och social fattigdom betydligt högre än motsvarande andel inrikes födda. Mellan åren 2018 och 2020 gick dessutom utvecklingen åt olika håll, medan andelen fattiga utrikesfödda ökade markant så minskade andelen inrikes födda i fattigdom något. Det är under dessa år som Sverige tog emot ovanligt många utrikesfödda.

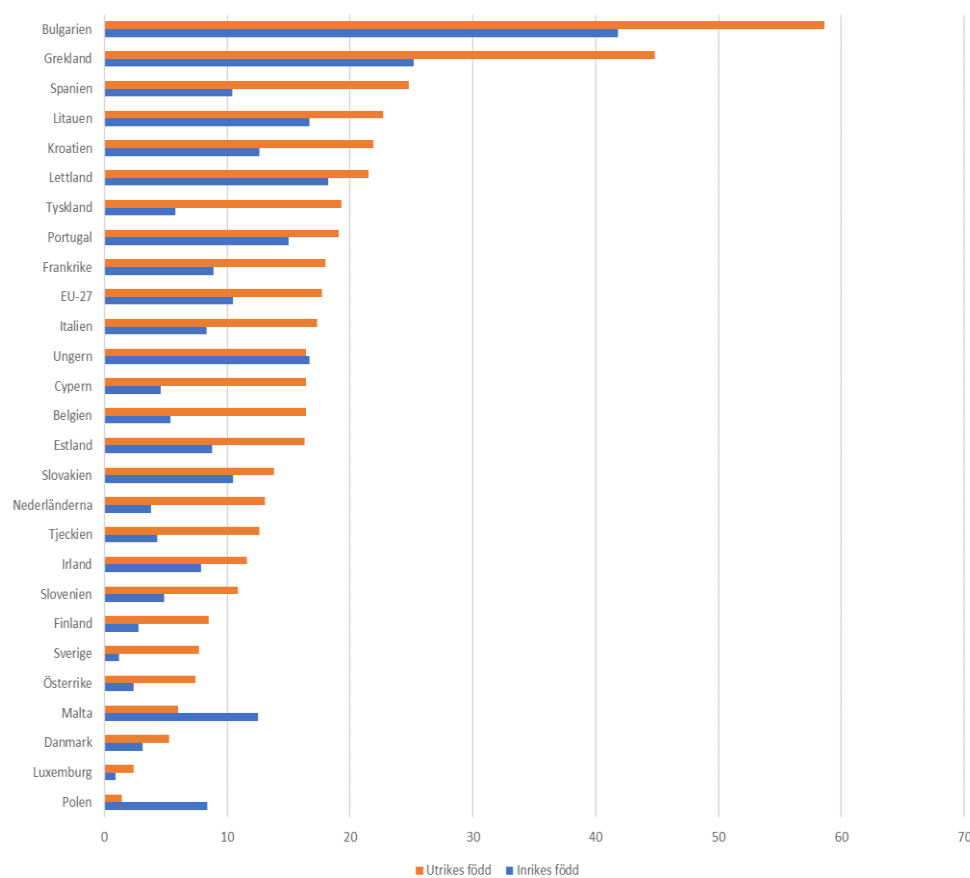
Figur 4 Andel utrikesfödda och inrikes födda som lever i materiell och social fattigdom i Sverige, 16 år och äldre, i procent



Källa: Eurostat, Material and social deprivation rate by age, sex and group of country of birth [ILC\_MDSD05\_\_custom\_6501402].

Figur 5 nedan visar andelen utrikesfödda och inrikes födda äldre som lever i materiell och social fattigdom i några europeiska länder 2022. I nästan samtliga länder är andelen fattiga i gruppen utrikesfödda högre än motsvarande andel bland inrikes födda, men det finns stora variationer mellan länderna. Störst andel fattiga utrikesfödda äldre finns i Bulgarien, de uppgår till 58,6 procent. Andelen fattiga utrikesfödde i Sverige är förhållandevis låg jämfört med de flesta EU-länder och uppgick till 7,7 procent 2022. Snittet för EU var 17,7 procent. Däremot är skillnaden mellan grupperna störst i Sverige jämfört med de övriga länderna. I Sverige är andelen fattiga bland utrikes födda äldre 6,9 gånger högre än motsvarande andel fattiga inrikes födda. År 2021 var andelen fattiga utrikesfödda 11,9 gånger högre än andelen fattiga inrikes födda, se bilaga 8.

Figur 5 Andel in- och utrikesfödda 65 år och äldre som lever i materiell och social fattigdom i EU år 2022, procent



Källa: Eurostat,

[https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/popul?lang=en&subtheme=livcon.ilc.ilc\\_md.ilc\\_mdsc&display=list&sort=category&extractionId=ilc\\_mdsc01](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/popul?lang=en&subtheme=livcon.ilc.ilc_md.ilc_mdsc&display=list&sort=category&extractionId=ilc_mdsc01). Not 1: Rumänien ingår inte i figuren på grund av att uppgifterna för 2022 inte ännu är uppdaterade. Not 2: Länderna är sorterad utifrån utrikesfödda, från högst andel till lägst.

## 5. Avslutande kommentarer

Fattigdom är ett värdeladdat ord med ovanligt stor skillnad i innebörd för olika personer. Eftersom myndigheter har i uppdrag att vara sakliga och opartiska kan det uppstå kritik mot Pensionsmyndigheten när vi använder oss av värdeladdade ord som till exempel fattigdom. Ordet fattigdom används dock brett i samhällsdebatten utan ett alternativt synonymt begrepp och vi har därför inte funnit någon annan lösning än att ansluta oss till att också använda begreppet.

### 5.1. Andelen fattiga och allvarligt fattiga

År 2022 var andelen personer i Sverige som levde i allvarlig materiell och social fattigdom drygt 2 procent. Gemensamt för kvinnor och män är att andelen allvarligt fattiga är lägre i de högre åldrarna, även om det inte är ett linjärt förhållande mellan ålder och allvarlig fattigdom. Det finns signifikanta skillnader mellan könen avseende ålder men det är mer vanligt att skillnaderna inte är statistiskt säkerställda.

Bland utrikesfödda är den lägre graden av fattigdom betydligt högre jämfört med inrikes födda, 11,6 procent respektive 2,6 procent. Gemensamt för de båda grupperna är att det är vanligast att sakna kontantmarginal, det vill säga att inte klara av att betala en oförutsedd utgift på 13 000 kronor inom en månad. Det näst vanligaste är att inte ha råd med en veckas årlig semester hemifrån. Skillnaderna mellan dem som är utrikesfödda och födda i Sverige är statistiskt säkerställda.

I jämförelse med de europeiska länder som ingår i vår studie är andelen fattiga 65 år och äldre i Sverige låg, både bland inrikes födda och utrikesfödda. Däremot har Sverige den största skillnaden i andel mellan dessa två grupper, i Sverige är andelen fattiga bland de äldre utrikesfödda är 6,4 gånger högre än andelen fattiga bland äldre inrikes födda. Under 2021 var skillnaden ännu större och andelen fattiga i gruppen äldre utrikesfödda var 11,9 gånger högre än andelen fattiga äldre födda i Sverige.

Broström och Jansson (2023) visar att gruppen fattiga som jobbar har ändrat sammansättning i Sverige, 1987 dominerades den av ensamstående kvinnor födda i Sverige men 2016 dominerade gifta män födda utanför Sverige. Deras slutsatser är dels att svensk jämställdhetspolitik har varit framgångsrik, resultaten visar på att fler kvinnor har utbildat sig och fått bättre betalda arbeten. Deras andra slutsats är att integrationen på arbetsmarknaden behöver förbättras för utrikesfödda.

I gruppen 65 år och äldre har Sverige lägst andel allvarligt materiellt och socialt fattiga, de utgör cirka 1 procent, jämfört med de europeiska länder som ingår i rapporten. I de allra flesta länder är andelen kvinnor i allvarlig fattigdom högre än för männen, undantagen är Nederländerna, Danmark och Sverige. Det framgår dock inte av Eurostats data om skillnaderna mellan könen är statistiskt signifikanta. Att andelen allvarligt fattiga äldre är låg i

Sverige kan förklaras av ett relativt väl utbyggt ekonomiskt skyddsnät för äldre.

## 5.2. Svårigheter att mäta och kommunicera om mått på fattigdom

EU-länderna har sedan 1980-talet varit eniga om att fattigdom handlar om avsaknad av resurser som medför att individen inte har den levnadsnivå som ”anses vara allmänt accepterad i samhället”. Man använder begreppen fattigdom, deprivation och social exkludering. I och med att det finns ett ställningstagande på övergripande nivå kan man tro att det är ganska enkelt att svara på frågan om vilka personer som är fattiga och hur många de är. Men faktum är att det inte finns några givna kriterier en person ska uppfylla för att betraktas som fattig och leva i utanförskap. Som vi tagit upp i rapporten har fattigdom många dimensioner och det finns idag inte ett mått som klarar att fånga upp och mäta samtliga aspekter på fattigdom. Indikatorn *risk för fattigdom och social utestängning* som vi tar upp i rapportens inledning är dock ett steg på vägen. Hur fattigdom ska mätas är en mer eller mindre ständigt pågående diskussion inom EU. Mått och indikatorer utvecklas och justeras över tid.

En bidragande orsak till problemen med att mäta fattigdom är svårigheten att få fram tillräckligt bra dataunderlag över till exempel individens konsumtion och privata tillgångar och skulder. En ytterligare bidragande orsak som rör de mått som EU antagit i sitt arbete för att motverka fattigdom inom EU är att måtten och indikatorerna ska vara utformade för att kunna mäta och jämföra fattigdom mellan länder som har olika levnadsstandard och som av den orsaken eller av andra orsaker har olika värderingar av varor och tjänster.

För att kunna belysa flera aspekter av fattigdom är det vanligt i studier om människors levnadsförhållanden att redovisa resultaten från flera fattigdomsmått som har olika inriktningar. I studier om de äldres ekonomiska situation brukar Pensionsmyndigheten använda både det relativa måttet låg ekonomisk standard och det absoluta måttet låg inkomststandard.

Nackdelen med att tillämpa flera olika mått för att spegla fattigdom är att det ofta är svårt att kommunicera resultaten, särskilt om de ser ut att ge olika resultat. I rapporten visar vi att inom EU är Sverige ett av de länder som har lägst andel äldre som är allvarligt fattiga, det vill säga i gruppen pensionärer. Dessutom visar rapporten att gruppen pensionärer också är den åldersgrupp i Sverige som har lägst andel allvarligt fattiga. Andelen allvarligt fattiga barn är högre. Det framgår inte av denna rapport, men det av EU antagna relativa fattigdomsmåttet *låg ekonomisk standard* visar att andelen pensionärer i Sverige som lever i risk för fattigdom motsvarar snittet för EU-länderna men är högst i Norden. Likaså visar måttet att andelen pensionärer som lever i risk för fattigdom är lika stor som motsvarande andel i befolkningen i stort i Sverige (Pensionsmyndigheten 2022). Detta smörgåsbord av fakta som pekar i olika riktning nyttjas



naturligtvis av aktörer som vill argumentera för att pensionerna är för låga eller tillräckliga. Dessutom brukar aktörerna medvetet eller omedvetet utgå från att samtliga de pensionärer som är under gränsvärdet för låg ekonomisk standard också är fattiga trots att måttet enbart visar att gruppen löper en risk för att ha en låg ekonomisk standard.<sup>15</sup>

### 5.3. För- och nackdelar med indikatorn

Indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom (och materiell och social fattigdom) baseras på gedigen empiri och är välbeprövade. Den är utformad för att användas inom hela EU, vilket gör det lätt att jämföra levnadsstandarden mellan länderna.

I jämförelse med det relativa måttet *låg ekonomisk standard* som Pensionsmyndigheten brukar använda säger den absoluta indikatorn mer om människors faktiska levnadsförhållanden eftersom låg ekonomisk standard jämför inkomstandarden med medianen av inkomstandarden i befolkningen. Ett hushåll behöver inte ha en ekonomiskt utsatt situation även om det har låg ekonomisk standard. Det kan till exempel ha tillgångar att leva av som innebär att man klarar sig bra med liten inkomst. Tillgångarna kan till och med vara orsaken till att hushållet väljer att ha låg inkomst. Å andra sidan kan hushåll som inte hamnar under gränsen ändå ha en ekonomiskt utsatt situation, exempelvis på grund av stora skulder.<sup>16</sup> Eftersom det relativa måttet påverkas av utvecklingen av den disponibla inkomsten i samhället är det vanligt att andelen hushåll i låg ekonomisk standard ökar när samhällsinkomsterna stiger, och minskar när samhällsinkomsterna minskar, utan att den ekonomiska situationen för dem under gränsvärdet egentligen har förändrats. Allvarlig materiell och social fattigdom (och materiell och social fattigdom) mer stabil över tid, även om posten ”Inte kunna möta oförutsedda utgifter” är utformad på ett så sätt att den är relativ. Storleken på den oförutsedda utgiften är satt till en tolfedel av det gränsvärde för låg ekonomisk standard som gäller två år innan levnadsundersökningen genomförs.

Allvarlig materiell och social fattigdom (och materiell och social fattigdom) säger också mer om de faktiska levnadsförhållandena vid jämförelser mellan olika länder än låg ekonomisk standard. Det är en helt annan sak att ligga strax under gränsvärdet för låg ekonomisk standard i Sverige än i exempelvis Bulgarien eller Rumänien där levnadsstandarden generellt är betydligt lägre.

---

<sup>15</sup> Notera att den faktiska skillnaden i ekonomisk standard mellan dem som hamnar strax under och dem som hamnar strax över gränsvärdet för låg ekonomisk standard kan vara liten.

<sup>16</sup> Efter 2007 saknas statistik över tillgångar och skulder på hushållsnivå i Sverige, och därför kan man inte ta hänsyn till detta i undersökningar av ekonomisk standard. Anledningen är att sådana uppgifter inte längre samlas in av Skatteverket sedan förmögenhetsskatten avskaffades.

Ett absolut mått som Pensionsmyndigheten brukar tillämpa i studier om de äldres ekonomiska situation är *låg inkomststandard*.<sup>17</sup> Det måttet är liksom allvarlig materiell och social fattigdom måttet stabilt över tid på så sätt att det inte påverkas av hur medianinkomsten utvecklas i samhället så som det relativa måttet ovan.<sup>18</sup> Gemensamt med de båda absoluta måtten är att det är enklare att ge konkreta svar och exempel på hur fattigdom påverkar människor. Några skillnader är att låg inkomststandard baseras i princip enbart på registerdata och visar därför i större utsträckning på individens faktiska situation. Allvarlig materiell och social fattigdom baseras på uppgifter från enkäter och telefonintervjuer och de visar hur individen upplever sin situation. Låg inkomststandard mäter inte individens sociala situation direkt men det gör indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom.

---

<sup>17</sup> Måttet låg inkomststandard beskriver hur väl en familjs inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som till exempel mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts familjens disponibla inkomst i relation till levnadsomkostnaderna (som ibland kallas baskonsumtionen). Hänsyn tas till familjens sammansättning (antal barn och vuxna), eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala levnadsomkostnaderna. Vid låg inkomststandard är den disponibla inkomsten är lägre än den så kallade baskonsumtionen vilket ger en inkomststandard som är lägre än 1. År 2022 gick gränsen för låg inkomststandard för en familj med en vuxen och ett 3-årigt barn vid en disponibel inkomst som var lägre än 16 079 kronor per månad. För en familj med två vuxna och två barn (3 och 6 år gamla) gick gränsen vid 26 497 kronor per månad. Exempelen avser boende i en kommun med fler än 75 000 invånare som inte tillhör Stor-Stockholm, Stor-Göteborg eller Stor-Malmö.

<sup>18</sup> Eftersom det relativa måttet låg ekonomisk standard påverkas av utvecklingen av den disponibla inkomsten i samhället är det vanligt att andelen i låg ekonomisk standard ökar när samhällsinkomsterna stiger, och minskar när samhällsinkomsterna minskar, utan att den ekonomiska situationen för dem under gränsvärdet egentligen har förändrats.

# 1. Bilaga 1 EU-SILC och SCB:s ULF

EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions) samlar in och sammanställer information om levnadsförhållandena i olika europeiska länder. Det är den databas som används för att ta fram indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom men databasen har ett betydligt bredare innehåll och används också för andra studier.

SILC är mikrodata som består dels av tvärsnittsdata över en given tid eller en viss period, över variabler om inkomst, fattigdom, social utestängning och andra levnadsvillkor. Underlaget till indikatorn hämtas från denna del av databasen. Därutöver innehåller SILC longitudinella data om förändringar på individnivå över en fyraårsperiod. Sedan 2001 har dock den svenska inhämtningen till SILC en 6-årig panel.

Uppgifter om social utestängning och bostadsförhållanden samlas in främst på hushållsnivå. Uppgifter om deltagande i arbetskraften, utbildning och hälsa erhålls från personer som är 16 år och äldre. Inkomstvariabler på detaljnivå samlas också huvudsakligen in från individer. Flera EU-länder samlar in data enbart om personer som bor i privata hushåll. För Sveriges del är urvalsramen Registret över totalbefolkningen (RTB) och urvalet dras på personnummer, ej på bostadsadress. Det innebär att även personer som bor på någon form av institution som exempelvis äldreboende, gruppboende eller fängelse ingår. I urvalet ingår endast personer som är folkbokförda i Sverige.

Cirka 90 procent av variablerna i EU-SILC samlas in årligen, resten är antingen så kallade moduler som samlas in vart tredje eller vart sjätte år, eller moduler som förs in ad hoc för att svara på policybehov. De variabler som ligger till grund för indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom samlas in årligen.

Innehållet i EU-SILC baseras på urvalsundersökningar som är representativa för respektive land som omfattas av undersökningarna. Data hämtas in via administrativa register, postala och digitala enkäter samt via telefonintervjuer. För att data ska vara jämförbara mellan länder har SILC en definition av de variabler som ingår i data och som länderna ska förhålla sig till så långt det är möjligt. Respektive land sköter sin datainsamling och levererar till Eurostat. Datainsamlingen och leveransen är reglerade i lag och i överenskommelser om förfaranden och riktlinjer.

Sedan 2004 levererar SCB svenska data till EU-SILC och dessa data kommer från SCB:s *undersökningar av levnadsförhållanden* (ULF). ULF genomförs årligen och mäter ekonomiska svårigheter på flera sätt.<sup>19</sup> ULF

---

<sup>19</sup> ULF startade 1975.

har genomförts sedan 1970-talet i Sverige men sedan 2008 har SCB anpassat undersökningen för att harmonisera ULF med SILC. Från och med 2021 är de svenska data som levereras till SILC och de som ingår i ULF en och samma undersökning.<sup>20</sup>

## 1.1. Svar och bortfall

Under åren 2004–2021 har telefonintervjuer utgjort det huvudsakliga insamlings sättet i till ULF. Från och med år 2022 har SCB infört så kallad kombinerad insamling. Det innebär att de utvalda personerna får välja om de ska svara på frågorna via telefonintervju eller via webbenkät. I ULF används registerdata när SCB bedömer att den svenska registerinformationen är tillräckligt god för att ersätta enkätvariabler. Volymmässigt är det framför allt uppgifter om inkomster som hämtas från register, men det rör sig även om registervariabler för exempelvis utbildning och viss information om boende.

Tabellerna 2 och 3 nedan visar storleken på urvalen och bortfallen i ULF för åren 2021 och 2022, uppdelat på typ av insamlingsmetod (webbenkät eller telefonintervju) och typ av bortfall. Bortfallet var 53 procent 2022 och vanligast orsaken var att man inte ville delta i undersökningen.

Tabell 2 Urvalsstorlekar i ULF

	Antal		
	Nettourval	Svar	Bortfall
2021	20 187	8 889	11 298
2022	18 309	8 601	9 708

Källa: Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). Not: Populationen utgörs av individer 16 år och äldre.

<sup>20</sup> Andra exempel på undersökningar om människors levnadsförhållande i Sverige är *Levnadsnivåundersökningen* (LNU) som startade 1968 och är en annan återkommande enkätundersökning men som genomförs av Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Ett riksrepresentativt urval ur Sveriges vuxna befolkning intervjuas om sina levnadsförhållanden. Från år 2000 innefattar LNU också en undersökning av barn till intervjupersonerna (barn-LNU). Barnen är i åldrarna 10–18 år.

Sedan 1990 har Sverige jämförbara tidsserier över hushållensinkomster, först baserade på SCB-undersökningen *Hushållens ekonomi* (HEK), som kombinerar registeruppgifter med enkätundersökningar. Numera heter datakälla *Inkomstregister* och baseras enbart på registerdata från SCB.

Tabell 3 Svar och bortfall i ULF

Svar	Andel (procent)					
	Därav:		Bortfall	Därav:		
	Webbenkät	Telefon		Vägrare	Ej anträffade	Förhindrade
44,0	0,0	44,0	56,0	27,1	25,6	3,3
47,0	26,1	20,9	53,0	26,0	23,6	3,4

Källa: Källa: SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). Not: Populationen utgörs av individer 16 år och äldre.

SCB redovisar även urvalet och bortfallet uppdelat på ett flertal variabler som exempelvis individernas ålder, kön, födelseland, inkomst med mera.

Den första kontakten med urvalspersonerna tas genom ett missivbrev som skickas ut dels postalt och dels digitalt, det sistnämnda till urvalspersoner som har digital brevlåda, till exempel Kivra. Urvalspersoner kan då välja att besvara enkäten via webb, eller boka tid för en telefonintervju. Om urvalspersonen inte svarar efter första kontaktförsöket görs försök att kontakta via telefon. De telefonnummer som SCB får kommer från olika källor. SCB inleder alltid en undersökning med att göra en maskinell spårning via ett nummersättningsföretag och mot Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Får inte SCB telefonnummer från dessa källor genomförs en manuell spårning och då använder SCB hitta.se, eniro.se, Skatteverket (folkbokföringen), Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Centrala studiestödsnämnden. För närmare information om statistikframställningen se [le0101\\_staf\\_2022\\_20230418.pdf \(scb.se\)](#)

## 1.2. Urvalsramen

Hur säkerställer SCB att urvalet är representativt för den befolkning som är folkbokförd i Sverige? Urvalsmetoden är stratifierat systematiskt urval där stratifieringen görs på NUTS2-regioner med en icke-proportionell allokering och där urvalsramen har ordnats med avseende på kön och ålder. ULF genomförs som en årlig roterande panelundersökning. Det betyder att det varje år utgår ett panelurval som varit med i sex år och ersätts med ett nytt panelurval. Varje panel ska vara representativ för populationen och fylls därför på med de grupper som har tillkommit i populationen under året, det vill säga 16-åringar och invandrare.

Födelseland ingår inte i urvalsdesignen, men i kalibreringen som görs utifrån svarmängden ingår följande grupper:

1. Utrikes född
2. Inrikes född med två utrikes födda föräldrar
3. Inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder
4. Inrikes född med två inrikes födda föräldrar

Med kalibrering menas att svarsmängden viktas upp mot populationen.

Som vi nämner ovan i rapporten innebär urvalsramen att urvalet baseras på individens personnummer. På så sätt är andelen personer boende på institutioner som exempelvis äldreboende, gruppboende och fängelse representativt i undersökningen. Det kan dock vara svårare att få till en intervju med personer som bor på institution, indirekt intervju (där urvalspersonen får hjälp av en annan person) är ett sätt att öka den gruppens deltagande i undersökningen.

Det finns en risk att undersökningarna under- eller överskattar andelen som lever i absolut fattigdom. Den risken är inbyggd i undersökningar som bygger på självrapporterade uppgifter, SCB kan inte göra någon uppskattning på hur stor den risken är.

## 2. Bilaga 2 Framväxten av en gemensamsyn på fattigdom<sup>21</sup>

Att utifrån ett samhällsperspektiv undersöka orsaken till fattigdom och underlätta för fattiga människor är ett arbete som sträcker sig flera hundra år tillbaka i tiden. I Europa och USA ökade intresset för det arbetet när man såg de sociala och ekonomiska följderna av industrialiseringen. Tidigt relaterade man fattigdom till inkomst. Än idag är inkomsten kärnan i innebörden av begreppet fattig.

En följd av den industriella utvecklingen var att människor flyttade från landsbygden och in till fabriker och städerna. För många var bostadsförhållandena mycket dåliga, industriarbetet tungt och smutsigt, arbetsskyddet obefintligt. Samtidigt som medborgarna blev mer beroende av inkomst i form av pengar och inte i varor, ökade den ekonomiska sårbarheten vid ohälsa, olycksfall i arbetet samt hög ålder. De förändrade arbets- och livsvillkoren ledde till att det började höjas röster för sociala reformer.

Arbetet med att förstå orsakerna till fattigdom och underlätta för fattiga kan beskrivas som en dragkamp mellan olika intressegrupper i samhället snarare än som ett angeläget sökande efter den exakta mängden resurser som krävs för att övervinna eftersatta livsvillkor. Till exempel har många skattebetalare velat att kostnaderna för ekonomiskt underhåll till fattiga ska vara så låga som möjligt och många arbetsgivare har velat att de fattiga ska acceptera de lägsta lönenivåerna. Kompromisser har nåtts, både om vad som ska ses som nödvändiga inkomster och vad som är lämplig omfattning av utredning för att ge ekonomiskt stöd. Ibland har de ekonomiska lättnaderna begränsats till att ge naturaförmåner som exempelvis bröd, ibland har stödet getts i kontanter, eller en blandning av kontanter och naturaförmåner. De fattigas behov av stöd, och de fördelar samhället får av att möta det behovet, har många gånger berott på samhällets uppfattningar om hur många av de fattiga som var "förtjänta" av samhällets hjälp. I takt med samhällets utveckling har det också kommit krav på rationalisering av metoderna för att hjälpa de fattiga.

Flera länder såg att man kunde lära av varandra i arbetet med att förstå fattigdom och att hjälpa de fattiga. Från 1880-talet och fram till våra dagar har tre alternativa föreställningar om fattigdom utvecklats som en grund för internationellt och jämförande arbete. De baseras huvudsakligen på idéerna om fysisk överlevnad (physical subsistence), grundläggande behov (basic needs) och relativ avsaknad (relative deprivation). Under senare år har det pågått ett arbete med att utveckla mått genom att försöka inkludera välfärd

---

<sup>21</sup> Kapitlet baseras i stora delar på Peter Townsend (2006).

och förmögenhet samt kombinera flera aspekter av fattigdom i ett och samma mått.



### 2.1.1. Fysisk överlevnad

I början av 1900-talet tog Storbritannien fram sin första allmänna definition på fattigdom. Det var näringsfysiologer i Storbritannien som drev igenom att familjer skulle ses som fattiga om de inte hade råd att köpa mat för att tillgodose den lägsta nivån för fysisk överlevnad. Man beräknade ett belopp för kostnaden för den mat som skulle täcka detta lägsta behov av kalorier och näring. Detta första allmänna synsätt på fattigdom har haft ett brett genomslag även utanför Storbritannien och har anammats bland annat av Världsbanken. I många utvecklingsländer är det än i dag en allmänt accepterad prioritet att i arbetet mot fattigdom tillgodose människors behov för att kunna överleva fysiskt. Det politiskt tilltalande med detta synsätt på fattigdom är att det ger en tydlighet i vilka åtgärder som behöver vidtas samt att dessa åtgärder har en snäv omfattning och är därför relativt enkla att vidta.

Synsättet i Storbritannien och flera västeuropeiska länder utvecklades under mitten av 1900-talet till att även inkludera materiella behov så som exempelvis kläder, skor och boende, även om utgifterna för mat utgjorde den största andelen av det stödbelopp som betalades ut.

### 2.1.2. Grundläggande behov

I början av 1970-talet hade det andra synsättet på fattigdom, det om grundläggande behov, börjat få ett stort inflytande, med starkt stöd från International Labour Organisation (ILO). Det är en utvidgning av det tidigare synsättet och omfattar förutom familjens minsta konsumtionsbehov (till exempel tillräckligt med mat, kläder, boende och möbler) även viktig samhällsservice som tillhandahålls av och för samhället i stort, så som exempelvis rent vatten, sanitet, kollektiv transport, hälsovård och utbildning.

Synsättet "grundläggande behov" har haft en framträdande roll i en rad av nationella planer som främjats av stormakterna och av internationella organ (se till exempel Ghai och andra, 1977 och 1979) och i internationella rapporter (se till exempel UNESCO, 1978; och Brandt-rapporten, 1980).

Detta synsätt har inneburit är att man har behövt fastställa åtminstone några av de förutsättningar som måste finnas för samhällets överlevnad och det välstånd man anser ska råda.<sup>22</sup> Ju mer begreppet fattigdom begränsas till fysiska varor och tjänster, desto lättare har det varit att hävda att tillväxt av materiell rikedom i ett land räcker för att hantera fattigdomen nationellt.

---

<sup>22</sup> i alla länder. Till exempel de initiativ som tagits av Internationella arbetsorganisationen (ILO), Världshälsoorganisationen, FN:s barnfond (UNICEF) och FN Utbildnings-, vetenskaps- och kulturorganisationen (UNESCO) i sin roll att utöka tillgången till grundläggande hälsa och utbildning, eller ta itu med barns behov, har avancerat denna process. Vid vissa tillfällen har detta gjort det involverade sådana organisationer i stora kamper.

### 2.1.3. Relativ avsaknad

I slutet av 1900-talet föreslog ett antal forskare den tredje formuleringen av fattigdom, relativ avsaknad (Townsend, 1979, 1985 och 1993; Chow, 1982; Bokor, 1984; Mack och Lansley, 1984; Ferge och Miller, 1987; Desai och Shah, 1988; Luttgens och Perelman, 1988; Saunders och Whiteford, 1989; Lister, 1991; Scott, 1994; Nolan och Whelan, 1996; Øyen, Miller och Samad, 1996). Med termen *avsaknad* menade man att de materiella och sociala villkor som är relevanta, dels för den enskilde individens uppfattning om den egna situationen och dels för samhällets syn på fattigdom, skulle ingå i definitionen av fattigdom.

Termen *relativ* omfattar resurser samt materiella och sociala betingelser och innebär att fattigdom bör mätas i förhållande till sammanhanget och att det sammanhanget tillåts följa samhällsutvecklingen. Forskarna menade att med snabba sociala förändringar kan det vara svårt att motivera en föråldrad standard för fattigdom på samma sätt som det kan vara svårt att motivera att en föråldrad lagstiftning ska gälla inom andra områden i ett modernt samhälle. Det fanns därför starka invändningar mot att man, för att följa samhällsutvecklingen, enbart uppdaterar den satta standarden för fattigdom med prisutvecklingen i samhället.

Forskarna menade också att det inte är tillräckligt att beskriva fattigdom som ett tillstånd som gäller dem vars disponibla inkomst är låg i förhållande till andras. Mått som relativt låg ekonomisk standard går att ses som ett mått för inkomstfördelning. Som vi tar upp tidigare i rapporten så är det begreppsmässigt en skillnad mellan ojämlikhet och fattigdom. Forskarna ansåg att fattigdom inte enbart handlar om att ha mindre resurser än andra utan det handlar också om att inte ha tillräckligt med resurser för att leva utifrån de ekonomiska och sociala normer som råder i samhället.

### 3. Bilaga 3 Fattigdomsmått – en översikt

För att kunna jämföra och lära av varandra i arbetet med att motverka fattigdom och hjälpa fattiga människor har ett flertal länder i samarbete utvecklat och antagit gemensamma indikatorer för att försöka mäta fattigdom. Dessa mått är förstås beroende av den syn man har eller har haft på vad fattigdom är, men också av de praktiska möjligheterna att samla in jämförbara data. Utvecklingen har i stora drag börjat med mått som enbart har visat en dimension till att i ett och samma mått försöka fånga flera dimensioner av en persons eller ett hushålls situation.

Tabellerna 4 och 5 nedan beskriver övergripande de mått som appliceras idag, både inom och utanför EU. Tabell 4 visar de endimensionella måtten och tabell 5 de flerdimensionella.

Tabell 4 En dimensionella mått för att mäta fattigdom

Monetära mått	Inkomstbaserade	Absoluta fattigdomsgränser	Nationella gränsvärden, landspecifika, uttryckta i landets valuta	1. Kostnaden för grundläggande behov 2. Existensminimum
		Relativa fattigdomsgränser	Internationellt jämförbara gränsvärden	3. Extrem fattigdom, inkomst mindre än PPS\$2,15 4. Fattigdom, inkomst mindre än PPS\$3,1
			Andel av median (eller genomsnittlig inkomst)	5. Relativ låg inkomst (t ex. under 50% eller 60% av medianen av nuvarande disponibel ekvivaliserad inkomst i respektive land 6. Relativ låg inkomst förankrad vid en fast tidpunkt 7. Svag relativ fattigdomsgräns
	Utgiftsbaserade	Absoluta fattigdomsgränser	Nationella gränsvärden, landspecifika, uttryckta i landets valuta	8. Kostnad för grundläggande behov 9. Existensminimum
		Relativa fattigdomsgränser	Internationellt jämförbara gränsvärden	10. Allvarligt fattigdom, utgifter under PPP\$2,15 per dag 11. Fattigdom, utgifter under PPP\$3,10 per dag
			Andel av medianen (eller medelvärdet) utgifter	12. Relativt låga utgifter (t ex. under 50% eller 60% av medianen av nuvarande ekvivaliserade utgifter i respektive land 13. Relativt låga utgifter förankrade vid en fast tidpunkt 14. Svag fattigdomsgräns
Energiintag, mat (FEI)			15. Landspecifika FEI-baserade fattigdomsnivåer (varierar med klimat, fördelningen mellan landsbygd och stad, typ av yrke, etc)	

Källa: UNECE (2017). Not 1: PPP står för purchasing power parity, det vill säga köpkraftsparitet. Not 2 källa för gränsvärden i PPP är: Worldbank (2022). Not 3: FEI står för Food energy intake och avser kaloriintaget.

Främst bland de endimensionella måtten finns nationella variationer, till exempel i form av landspecifika gränsvärde. De nationella variationerna används inte för internationell jämförelse och de redovisas inte heller i tabell 2. Med internationella jämförelser så avses oftast att en given grupp av

länder jämför sig med varandra, som exempelvis utvecklingsländer inom ett givet geografiskt område, länderna inom OECD eller inom EU.

Tabell 5 Flerdimensionella mått för att mäta fattigdom

Avsaknad	16. Paneler med indikatorer 17. Index för multipel avsaknad, inklusive materiell avsaknad
Flerdimensionella fattigdomsestimat - internationellt jämförbara (metod utvecklad av OPHI och tillämpas för internationella jämförelser och i Global HDRs som publiceras av UNDP)	18. Flerdimensionella fattigdomsindex (gränsvärden för olika dimensioner)
Officiella nationella multidimensionella fattigdomsindex, enligt metod utvecklad av OPHI	19. Allvarlig fattigdom 20. Fattigdom

Källa: UNECE (2017). Not 1: HDR står för Human Development Report. Not 2: UNDP står för United Nations Development Programme. Not 3: OPHI står för Oxford Poverty and Human Development Initiative.

Utöver de kategorier som visas i tabellerna ovan finns det även så kallade subjektiva mått på fattigdom.

## 4. Bilaga 4 Mer om de enskilda posterna

Nedan beskriver vi respektive post i indikatorn närmare. Rubriken för varje avsnitt anger SCB:s benämning av posten. Varje avsnitt inleder med den fråga som ställs av SCB (2022) i undersökningen och fortsätter med information hämtad från den vägledning till undersökningen som Eurostat (2022) ger ut. I slutet av respektive avsnitt står Eurostats benämning av variabeln.

Frågorna som ställs av SCB är avsedda att fånga urvalspersonernas subjektivt upplevda situation. Vissa delar i enkäten kan upplevas som mer känsliga för en del individer, och här kan det också hända att urvalspersoner inte svarar helt ”sanningsenligt”, eller ger svar som de upplever är ”socialt önskvärda” på ett eller annat sätt. Svaren som uppgiftslämnarna ger ändras eller bearbetas inte. Vissa uppgifter som exempelvis inkomst- och taxeringsuppgifter hämtas från register – för dessa ställs inga frågor i webbenkäten/intervjun.

### 4.1. Inte kunna möta oförutsedda utgifter

Fråga: *Skulle du, inom en månad, klara av att betala en oväntad utgift på 13 000 kronor utan att låna eller be om hjälp?*

Variabeln registrerar om hushållet, enligt hushållsrespondenten, har egna finansiella resurser för att klara oförutsedda utgifter. Med ”egna resurser” avses:

- Hushållet behöver inte finansiell hjälp/stöd/lån
- Respondenten kan betala utgiften i tid
- Respondentens ekonomiska situation med övriga möjliga skulder försämras inte

Exempel på oförutsedda utgifter är reparation av bostad och bil, begravningskostnader och att ersätta varaktiga konsumtionsvaror som exempelvis vitvaror.

Storleken på den oförutsedda utgiften är satt till en tolfedel av gränsvärdet för låg ekonomisk standard två år innan undersökningen genomförs.<sup>23</sup> Gränsvärdet för låg ekonomisk standard är satt till 60 procent av medianen för disponibel hushållsinkomst i befolkningen. För Sveriges del är gränsvärdet för den inkomstnivån ungefär i nivå med normen för försörjningsstöd, vilket i sin tur bygger på Socialstyrelsens beräkningar av skälig levnadsnivå.

---

<sup>23</sup> Att det är två år tillbaka i tiden är av beräkningstekniska skäl.

Det är en hushållsvariabel och Eurostats benämning av den är HS060: Capacity to face unexpected financial expenses.

## 4.2. Inte ha råd med en veckas årlig semester hemifrån

Fråga: *Om du/ni skulle vilja, har du/ni råd att varje år ha minst en semestervecka någon annanstans än hemma? Boende i sommarstuga eller hos vänner eller släktingar räknas.*

Denna fråga fokuserar främst på om hushållet har betalningsförmågan, oavsett om hushållet vill ha en veckas årlig semester hemifrån eller inte. Syftet med frågan är att belysa hushållets levnadsstandard. En semestervecka avser 7 dagar.

Hushållet anses ha råd om respondenten svarar att hela hushållet har råd att ha en veckas årlig semester hemifrån. Om till exempel föräldrar har råd att skicka barn på sommarläger men inte har råd att själva åka på semester, så anses hushållet inte ha råd med en veckas semester hemifrån. Likaså anses hushållet inte ha råd om en hemmaboende vuxen son eller dotter har råd med semester men inte andra hushållsmedlemmar.

Att boende genom sitt sociala nätverk och i den egna sommarstugan inräknas beror på att det inte går att ange ett belopp för hur mycket som krävs för att ett hushåll ska ha råd med en veckas årlig semester hemifrån. Att bo hos vänner och släktingar och i fritidshuset genererar trots allt kostnader för många hushåll.

Ett hushåll anses ha råd att åka på semester även om någon hushållsmedlem inte kan åka på grund av till exempel ålder eller hälsoproblem, förutsatt att samtliga hushållsmedlemmar har råd.

Hela hushållet behöver inte åka på semester samtidigt och alla tillsammans för att anses ha råd med semesterveckan.

Hushållet anses ha råd med semestern även om det finansieras genom lån, till exempel från bank, släktingar eller vänner.

Det är en hushållsvariabel och Eurostat benämner den som HS040: Capacity to afford paying for one week annual holiday away from home.

## 4.3. Komma efter med betalning av hyra, lån, elräkning, avbetalning av köp eller andra amorteringar på lån

Fråga: *Bortsett från ränta och amorteringar för bostadslån, har du/ni några avbetalningar, lån eller kontokortsskulder som måste betalas?*

Om individen svarar ja ställs följdfrågan:

Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du/ni kommit efter med dessa avbetalningar på grund av ekonomiska svårigheter?

Variabeln visar om hushållet någon gång under det senaste året inte har varit i tid med att amortera eller betala av skulder på grund av ekonomiska svårigheter. Variabeln avser alla typer av kommersiella lån förutom ränta och amortering av bostadslån. Lånen kan till exempel avse underhåll av bostad, renovering, kreditkort, postorder, lån för teknisk utrustning som exempelvis bil och motorcykel, samt semester som exempelvis charter och timesthare. Även studielån ingår om individen har påbörjat avbetalning av lånet.

Om hushållet har varit sen med betalning av annan orsak än av ekonomisk svårighet, till exempel det har glömt att betala räkningen, så är svaret nej på frågorna. En övertrassering och ett negativt saldo i slutet av månaden beaktas inte heller som relevant för variabeln.

Variabeln är en hushållsvariabel och Eurostat benämner den HS031: Arrears on hire purchase instalments or other loan payments.

#### 4.4. Inte ha råd med en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetarisk motsvarighet åtminstone varannan dag

Fråga: *Har du/ni råd att handla och laga till en måltid med kött, kyckling, fisk eller motsvarande vegetarisk mat minst varannan dag?*

Om hushållet betalar måltiden genom att låna från bank, släkt eller vänner så anses hushållet klarar av att betala maten med egna resurser.

Variabeln är en hushållsvariabel och Eurostat benämner den som HS050: Capacity to afford a meal with meat, chicken, fish or vegetarian equivalent every second day

#### 4.5. Inte ha råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden

Fråga: *Har du/ni råd att ha tillräckligt varmt i bostaden?*

Det är en hushållsvariabel som Eurostat benämner HH050: Ability to keep home adequately warm.

#### 4.6. Inte ha råd att ha tillgång till bil eller skåpbil för eget bruk

Fråga: *Har du/ni tillgång till bil?*

Att ha tillgång till bil handlar här inte enbart om huruvida hushållet äger bil, utan även om det har möjlighet att leasa eller hyra en bil, att låna av en bekant eller om man delar bil med andra hushåll. Att dela bilen med andra hushåll, till exempel i en bilpool, räknas som att hushållet har tillgång till bil om hushållet kan använda bilen i princip när det behöver.



Variabeln gör skillnad på om hushållet inte har tillgång till bil av ekonomiska skäl, så kallad påtvingad brist, eller av andra skäl.

Det är tillräckligt att en hushållsmedlem äger en bil för att det ska räknas som att hushållet har tillgång till bil för eget bruk.

Ett hushåll anses ha tillgång till bil om det för privat bruk har tillgång till tjänstebil eller skåpbil. Om bilen eller skåpbilen enbart är tillgänglig för professionella ändamål så anses inte hushållet ha tillgång till fordonet för eget bruk.

Att ha tillgång till eller äga motorcykel räknas inte som tillgång till bil för eget bruk.

Det är en hushållsvariabel och Eurostat benämner den som HS110: Do you have a car.

## 4.7. Inte ha råd att byta ut utslitna möbler

Fråga: *Om någon möbel skulle bli utsliten, ersätter du/ni då den möbelen?*

Med utsliten möbel menas att den inte längre är funktionsduglig. Hushållet anses ha råd med bytet även om möbelen ersätts med en begagnad.

Det är en hushållsvariabel och Eurostat benämner den som HD080: Replacing worn-out furniture.

## 4.8. Inte ha internetuppkoppling

Fråga: *Har du i din bostad tillgång till internet?*

Individen anses ha en internetuppkoppling för personligt bruk i hemmet enbart om individen via den uppkopplingen kan genomföra samtliga internetaktiviteter som han eller hon har behov av.

Exempel på internetaktiviteter för personligt bruk är att använda sociala digitala nätverk, skicka och ta emot e-post, använda internetjänster för resor och boende, skapa internetsidor och bloggar, använda internetbank, läsa eller ladda ner musik, video, nyheter med mera, söka efter information, ringa eller göra videosamtal, köpa eller sälja varor och tjänster, få rådgivning eller rösta i civila eller politiska frågor med mera.

Tillgång för privat bruk kan gå via smartphone, andra trådlösa enheter som exempelvis surfplatta, spelkonsol, stationär dator, bärbar dator och TV, det vill säga oberoende av teknik.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD080: Internet connection for personal use at home.

## 4.9. Inte kunna ersätta utslitna kläder till nya

Fråga: *Om dina kläder blir utslitna, ersätter du dem då med nya?*

Med kläder avses exempelvis kostym, vinterrock och byxor. Huruvida kläderna är omoderna är inte relevant i sammanhanget.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD020: Replace worn-out clothes by some new (not second-hand) ones.

## 4.10. Inte ha minst två par skor, inklusive ett par allvädersskor, som passar bra

Fråga: *Har du minst två par skor, varav ett par vinterskor?*

Variabeln fångar upp huruvida individen har två par skor i gott skick som passar för dagliga aktiviteter, så kallade vardagsskor. Vardagsskor ska vara skor som respondenten kan använda de flesta dagar, till exempel i jobbet. Vardagsskor ska förstås i en vidare mening och kan avse även stövlar och sandaler, det är beroende på klimatförhållandet i det aktuella landet. Allväderskor kan även definieras som vardagsskor. Vinterskor är skor som respondenten tycker är tillräckligt varma under vintern.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD030: Two pairs of properly fitting shoes (including a pair of all-weather shoes).

## 4.11. Inte kunna spendera en liten summa pengar på sig själv varje vecka

Fråga: *Kan du varje vecka spendera en mindre summa pengar på dig själv?*

Det kan exempelvis vara att gå på bio, köpa en tidning, en liten bok, en bakelse, en glass, godis och så vidare till sig själv.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD070: Spend a small amount of money each week on yourself.

## 4.12. Inte ha regelbundna fritidsaktiviteter

Fråga: *Ägnar du dig regelbundet åt någon fritids- eller nöjesaktivitet utanför hemmet som kostar pengar?*

Exempel på fritidsaktiviteter är sport, bio och konsert och de bör ske utanför hemmet. Det är respondenten själv som definierar regelbundenheten i fritidsaktiviteterna men definitionen bör innebära att aktiviteterna sammanlagt görs flera gånger per år. Aktiviteter behöver medföra kostnader i form av föreningsavgift, inköps-, entré- och/eller resekostnader. Till exempel kan simning ge entrékostnad, cykling inköpskostnad och fotboll kan ge upphov till föreningsavgift.

Hur fritidsaktiviteten formellt är organiserad, till exempel i privat eller offentlig regi, är inte relevant i sammanhanget.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD060: Regularly participate in a leisure activity.

## 4.13. Inte ha möjlighet att umgås med vänner och familj över en fika eller måltid minst en gång i månaden

Fråga: *Träffar du vänner eller släktingar för att till exempel fika, ta en öl eller äta middag, minst en gång i månaden?*

Vänner ska i sammanhanget förstås som personer som respondenten tycker om att vara med och delar privata angelägenheter med. Familjen, eller släkten, ska förstås i dess vidaste mening och inkluderar pappa, mamma, barn, syskon, morföräldrar, mosttrar, farbröder, kusiner, syskonbarn, syskonbarn, svärfamiljer och så vidare.

Det handlar om att kunna träffa vänner, familj och släkt för att spendera tid tillsammans över en måltid, drink eller en fika hemma eller någon annanstans, till exempel på restaurang, pub och café.

Variabeln beaktar både de ekonomiska och sociala aspekterna av deprivation. Om individen svarar ”nej, jag har inte råd” på frågan så visar det på ekonomiskt utanförskap. Om individen svarar ”nej, annan anledning” tyder det på en annan typ av utanförskap, nämligen den sociala utanförskapen.

Frågans utformning är anpassad till att olika länder kan ha olika sociala umgängessätt. I en del länder är hemmet den huvudsakliga platsen för sociala relationer medan det inte är så i andra länder.

Det är en individvariabel och Eurostat benämner den som PD050: Get-together with friends/family (relatives) for a drink/meal at least once a month.

## 5. Bilaga 5 Ramverken

Det teoretiska och analytiska ramverket syftar till att få fram en indikator som fångar upp några av de centrala delarna av människors levnadsvillkor, som samtidigt är gemensamma inom hela EU, och från vilka människor är exkluderade på grund av bristande resurser.

### 5.1. Teoretiskt ramverk

Som vi nämner tidigare i rapporten är EU:s definition av fattigdom till stor del inspirerad av Peter Townsends forskning och i hans vetenskapliga teori är fattigdom, eller deprivation, ett relativt fenomen som omfattar både brist på materiella varor och sociala aktiviteter (Townsend, 1987):

”Deprivation tar sig många olika former i alla kända samhällen. Människor kan sägas vara missgynnade om de saknar kost, kläder, bostäder, hushållsanläggningar och bränsle samt miljö-, utbildnings-, arbets- och sociala förhållanden, aktiviteter och anläggningar som är sedvanliga, eller åtminstone allmänt uppmuntrade och godkända, i de samhällen de tillhör.”<sup>24</sup>

Detta synsätt har påverkat EU:s val av fattigdomsmått både historiskt och i nutid. År 2009 antog de dåvarande EU-länderna och den Europeiska kommissionen indikatorn *materiell fattigdom* (material deprivation) vars ramverk till övervägande del utgick från Townsends teori om fattigdom.<sup>25</sup> Den tidigare indikatorn har ersatts av den nuvarande absoluta indikatorn om allvarlig materiell och social fattigdom. Den nuvarande indikatorn baseras på samma teoretiska ramverk som för materiell fattigdom. Som framgår nedan i kapitlet så är tillvägagångssättet för att välja ut vilka variabler som ska ingå i indikatorn även starkt datadrivet.

---

<sup>24</sup> Fri översättning av följande citat: “Deprivation takes many different forms in every known society. People can be said to be deprived if they lack the types of diet, clothing, housing, household facilities and fuel and environmental, educational, working and social conditions, activities and facilities which are customary, or at least widely encouraged and approved, in the societies to which they belong.” (Townsend, 1987, sid 126)

<sup>25</sup> Materiell fattigdom består dock av färre antal poster indikatorer, nio jämfört med tretton. Den individ eller hushåll som saknar tre av de nio posterna ses som materiellt fattig och den som saknar fyra av posterna ses som allvarligt materiellt fattig. Två av de större problemen med indikatorn materiell fattigdom som har lyfts fram av forskare är att antalet poster är alltför få för att hitta dem som lever i allvarlig materiell fattigdom och den svaga tillförlitligheten i en del av posterna (Guio et al, 2017). Materiell fattigdom har i stor utsträckning använts av EU-länderna och kommissionen för att övervaka EU:s samarbete på det sociala området med att motverka fattigdom och social utslagning både på nationell nivå och på EU-nivå.

## 5.2. Analytiskt ramverk

Det analytiska ramverket för att välja ut posterna till måttet allvarlig materiell och social fattigdom, och även till det tidigare måttet materiell fattigdom, baseras i omfattande utsträckning på 1999 års UK Poverty and Social Exclusion Survey (PSE) deprivation indicator methodology.<sup>26</sup> Det är en väletablerad metod som har tillämpats i flera brittiska fattigdomsundersökningar och i många andra länder för att utveckla robusta och jämförbara mått på deprivation. Tillvägagångssättet har varit att inkludera särskilda frågor som rör deprivation i de återkommande EU-SILC undersökningarna. Frågorna har varit riktade till hushåll och till vuxna individer (16 år och äldre), och en del frågor har varit inriktade på barn (0–15 år).<sup>27</sup> Utifrån resultatet har man försökt identifiera vilka poster som är relevanta att inkludera i det absoluta måttet. I arbetet med att identifiera den slutliga, optimala, listan av deprivationsposter innebär metoden att följande fyra aspekter beaktas:

1. Lämpligheten av varje enskild post, syftet är att kontrollera att respektive post uppfattas – av befolkningen i de olika EU-länderna (och i de olika befolkningsundergrupperna inom varje land) – som nödvändig för att människor ska ha en ”acceptabel” levnadsstandard i det land de bor i.
2. Giltighet (validitet) av varje enskild post, syftet är att försäkra sig om att varje post visar statistiskt signifikanta relativa riskkvoter där den oberoende variabeln korrelerar med relativ inkomstfattigdom, subjektiv fattigdom eller hälsoproblem.
3. Tillförlitlighet av en uppsättning poster som grupp och som enskilda poster. Bedömningen av huruvida posterna som grupp är tillförlitlig görs med hjälp av ett ramverk för klassisk teoritest (Classical Test Theory). Tillförlitligheten av de enskilda posterna görs med hjälp av Item Response Theory och Omega analys.
4. Additivitet av posterna, syftar till att kontrollera så att indikatorns komponenter är konsekventa med varandra. Man tillämpar en särskild skala som ger poäng beroende på var på skalan den specifika posten befinner sig. Med hjälp av den kan man kontrollera till exempel om en person som fått indikatorpoäng ”2” i verkligheten lider av allvarligare materiell fattigdom än en person med poängen ”1”.

---

<sup>26</sup> UK står för United Kingdom.

<sup>27</sup> Det handlar om två olika indikatorer, en som mäter fattigdom i den vuxna delen av befolkningen och som mäts årligen. Den andra indikatorn är avseende barn, *child specific material deprivation*, som mäts var tredje år i en särskild modul.

Det är endast de poster som klarar de fyra aspekterna eller stegen som anses kvalificerade för att aggregeras i det slutliga måttet. För närmare beskrivning av tillvägagångssättet, se Guio et al (2017).

De variabler som processen har varit baserad på kommer från en särskild frågemodul i den SILC-undersökning som genomfördes 2014. Modulen innehöll cirka 50 frågor om deprivation. En stor del av frågorna härstammade från den ovan nämnda brittiska PSE undersökningen om fattigdom och social utsatthet. SILC-undersökningen omfattade samtliga dåvarande EU-länder. En systematisk analys enligt de fyra stegen som beskrivs ovan i kapitlet har gjorts variabel för variabel, både på EU-nivå och för respektive land. Processen har resulterat i de 13 poster som ingår i indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom. Dessa poster mäter samma koncept av deprivation i samtliga EU-länder och fungerar därför bra för jämförelser mellan länder inom EU.<sup>28</sup>

Indikatorn anses uppfylla följande krav:

- Robust och statistiskt validerat
- Fånga kärnan i problemet och ha en tydlig och normativ tolkning
- Kunna användas för jämförelser mellan länder, givet att internationella definitioner tillämpas och att datainsamling följer standard
- Baseras på tillgänglig underliggande data, vara tidsenlig och klara att revideras
- Reagera på politiska interventioner men inte användas för manipulation.

---

<sup>28</sup> Måttet materiell fattigdom består av 9 poster. De tre poster som inte längre identifierar otillräcklighet i ett antal länder är påtvingad brist på en tvättmaskin, en TV och en telefon.

## 6. Bilaga 6 Andel i befolkningen som saknar åtminstone en post i indikatorn

Tabellerna 6 och 7 visar 2021 respektive 2022 års resultat för respektive post som ingår i underlaget för indikatorn allvarlig materiell och social fattigdom, inklusive felmarginalen. Notera att tabellen visar resultaten för hela befolkningen, 16 år och äldre, och inte enbart för dem som uppfyller kriterierna för att leva i fattigdom (att sakna minst 5 av posterna) eller i allvarlig fattigdom (att sakna minst 7 av posterna).

Tabell 6 Andel av Sveriges befolkning som saknar en eller flera av de poster som ingår i indikatorn allvarligt materiell och social fattigdom, inklusive felmarginal, för personer 16 år och äldre, 2021

Poster i indikatorn	Inrikes födda		Utrikes födda	
	Procent	fel-marginal	Procent	fel-marginal
Saknar kontantmarginal	11,0	0,8	43,0	2,6
Har kommit efter med betalningar	3,2	0,5	11,9	1,8
Har inte råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden	1,1	0,3	4,3	1,1
Har inte råd med internet i bostaden	0,2	0,1	0,9	0,5
Har inte råd med dator	0,5	0,2	6,4	1,4
Har inte råd att laga en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetariskt alternativ varannan dag	0,9	0,3	4,6	1,1
Har inte råd med två par skor, inkl. vinterskor	0,2	0,1	2,7	0,9
Har inte råd med nya kläder	1,3	0,3	6,7	1,4
Har inte råd att ersätta utslitna möbler	2,2	0,4	15,2	1,9
Har inte råd att träffa vänner/släkt för att fika eller äta middag minst en gång i månaden	0,4	0,2	2,9	0,9
Har inte råd att regelbundet delta i någon fritidsaktivitet	2,3	0,4	15,0	1,9
Har inte råd att varje vecka spendera en mindre summa på sig själv	2,9	0,5	12,9	1,8
Har inte råd att åka på en veckas semester per år	4,2	0,5	22,0	2,2
Har inte råd med bil	1,6	0,3	9,5	1,6

Källa: SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden. Not: Tabellen visar andelen i procent av befolkningen som är 16 år och äldre som uppger att de saknar respektive post. Tabellen visar alltså inte enbart för dem som lever i allvarlig materiell och social fattigdom.

Tabell 7 Andel av Sveriges befolkning som saknar en eller flera av de poster som ingår i indikatorn allvarligt materiell och social fattigdom, inklusive felmarginal, för personer 16 år och äldre, 2022

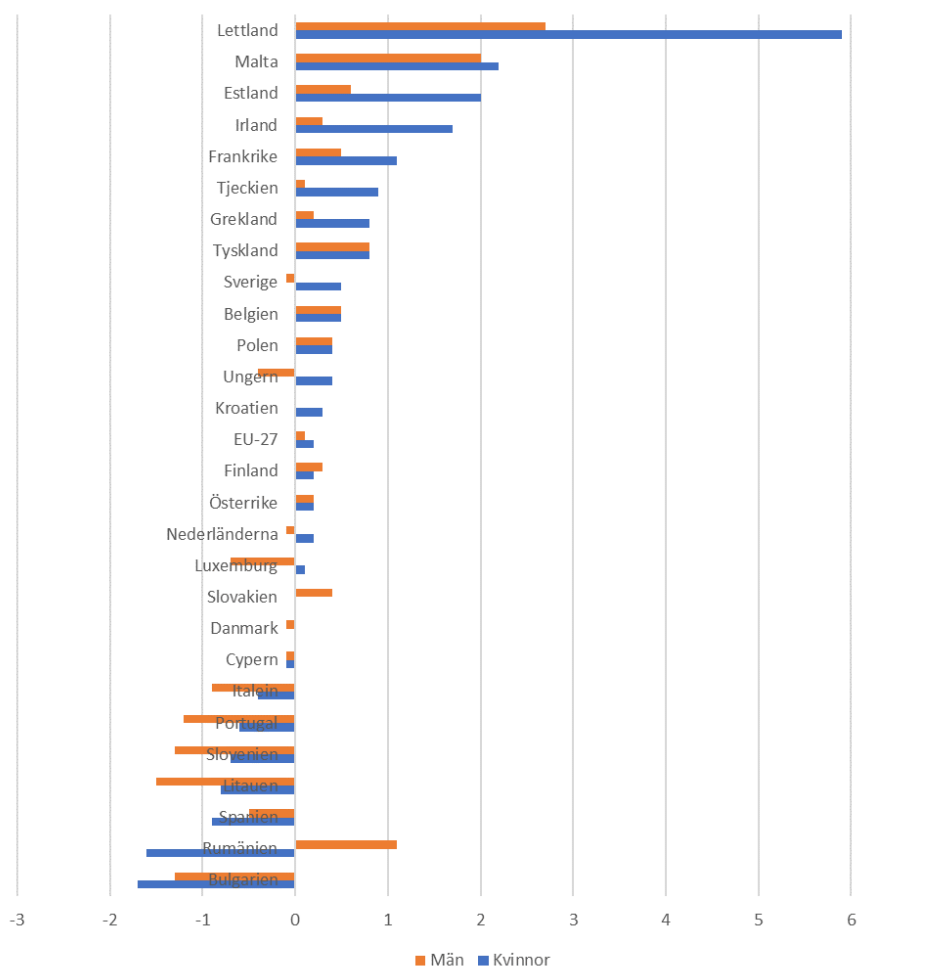
Poster i indikatorn	Inrikes födda		Utrikes födda	
	Procent	fel- marginal	Procent	fel- marginal
Saknar kontantmarginal	14,1	1,0	40,5	2,9
Har kommit efter med betalningar	4,6	0,6	12,4	2,0
Har inte råd att ha det tillräckligt varmt i bostaden	2,1	0,4	6,9	1,5
Har inte råd med internet i bostaden	0,4	0,2	0,9	0,5
Har inte råd med dator	0,9	0,3	4,5	1,2
Har inte råd att laga en måltid med kött, kyckling, fisk eller vegetariskt alternativ varannan dag	1,5	0,4	5,4	1,4
Har inte råd med två par skor, inkl. vinterskor	0,8	0,3	2,7	1,0
Har inte råd med nya kläder	2,2	0,4	7,4	1,7
Har inte råd att ersätta utslitna möbler	4,1	0,6	13,7	2,1
Har inte råd att träffa vänner/släkt för att fika eller äta middag minst en gång i månaden	1,2	0,3	4,2	1,2
Har inte råd att regelbundet delta i någon fritidsaktivitet	4,0	0,6	16,5	2,2
Har inte råd att varje vecka spendera en mindre summa på sig själv	4,5	0,6	13,8	2,0
Har inte råd att åka på en veckas semester per år	6,6	0,7	21,1	2,4
Har inte råd med bil	2,9	0,5	14,1	2,1

Källa: SCB:s Undersökningar av levnadsförhållanden. Not: Tabellen visar andelen i procent av befolkningen som är 16 år och äldre som uppger att de saknar respektive post. Tabellen visar alltså inte enbart för dem som lever i allvarlig materiell och social fattigdom.



## 7. Bilaga 7 Förändring i andelen allvarligt fattiga i EU

Figur 6 Förändring i allvarlig materiell och social fattigdom i EU bland kvinnor och män 65 år eller äldre, mellan åren 2021 och 2022, i procentenheter



Källa: Eurostat,

[https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC\\_MDS11\\_\\_custom\\_7114638/default/table?lang=en](https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ILC_MDS11__custom_7114638/default/table?lang=en).

Not 1: positiva värden visar på att andelen allvarligt fattiga har ökat från 2021 till 2022 och negativa värden visar på att andelen har minskat mellan dessa två år. Not 2 Värdena i figuren är framräknade enligt följande: 2022 års värde minus 2021 års värde för respektive land. Not 3: Det har inte varit möjligt för oss att verifiera huruvida eventuella skillnader mellan åren och mellan könen är statistiskt signifikanta eller ej.

## 8. Bilaga 8 Inrikes och utrikes-födda i fattigdom i EU

Tabell 8 Andelen inrikes och utrikes födda 65 år och äldre som lever i materiell och social fattigdom i EU, i procent och kvoten mellan grupperna

	År 2021			År 2022		
	Inrikes född	Utrikes född	Kvot, utrikes/inrikes	Inrikes född	Utrikes född	Kvot, utrikes/inrikes
Polen	8,3	11,3	1,4	8,4	1,4	0,2
Malta	10,3	4,3	0,4	12,5	6	0,5
Ungern	16	12,8	0,8	16,7	16,4	1,0
Lettland	13,6	12,5	0,9	18,2	21,5	1,2
Portugal	17,6	17,3	1,0	15	19,1	1,3
Slovakien	10,1	8,7	0,9	10,5	13,8	1,3
Litauen	16,4	24,1	1,5	16,7	22,7	1,4
Bulgarien	43,6	46,6	1,1	41,8	58,6	1,4
Irland	5,7	4,2	0,7	7,9	11,6	1,5
EU-27	10,2	17,4	1,7	10,5	17,7	1,7
Danmark	2,5	9,2	3,7	3,1	5,3	1,7
Kroatien	12,2	19,2	1,6	12,6	21,9	1,7
Grekland	22,9	45,2	2,0	25,2	44,8	1,8
Estland	7,4	9,5	1,3	8,8	16,3	1,9
Frankrike	7,6	18,3	2,4	8,9	18	2,0
Italien	8,7	21,7	2,5	8,3	17,3	2,1
Slovenien	6,3	11,6	1,8	4,9	10,9	2,2
Spanien	11,3	30,4	2,7	10,4	24,8	2,4
Luxemburg	0,5	1,7	3,4	0,9	2,4	2,7
Tjeckien	3,5	7,2	2,1	4,3	12,6	2,9
Finland	2,8	2,5	0,9	2,8	8,5	3,0
Belgien	5,1	14,6	2,9	5,4	16,4	3,0
Österrike	2,3	7,2	3,1	2,4	7,4	3,1
Tyskland	4,6	15,8	3,4	5,8	19,3	3,3
Nederländerna	2,6	17,5	6,7	3,8	13,1	3,4
Cypern	3,8	8,6	2,3	4,6	16,4	3,6
Sverige	0,7	8,3	11,9	1,2	7,7	6,4

Källa: Eurostat. Pensionsmyndighetens beräkningar av kvoten mellan utrikesfödda och inrikes födda.



# Referenser

Broström, Lovis och Birgitta Jansson (2023). *Who are the In-Work Poor? A Study of the Profile and Income Mobility Among the In-Work Poor in Sweden from 1987 to 2016*. Social Indicators research volume 165, ss 495–517.

Council of the European Union (1975). *Council Decision of 22 July 1975 Concerning a Programme of Pilot Schemes and Studies to Combat Poverty*, 75/458/EEC, OJEC, L 199, Brussels.

Council of the European Union (1985). *Council Decision of 19 December 1984 on Specific Community Action to Combat Poverty*, 85/8/EEC, OJEC, L 2, Brussels.

Eurostat (2022). *Methodological Guidelines and Description of EU-SILC Target Variables*, DocSILC065, 2022 operation, version 7, European Commission.

Guio, Anne-Catherine, David Gordon, Hector Najera och Marco Pomati (2017), *Revising the EU material deprivation variables*, Luxembourg: Publication Office of the European Union.

Mood, Carina & Jan O. Jonsson (2009), *Den nya fattigdomen, Det nya Sverige*, Riksbankens Jubileumsfonds årsbok 2019, Makadam förlag.

Pensionsmyndigheten (2022). *Varför finns det fattiga pensionärer – vilka är de och hur kan de bli färre?*

SCB (2022). *Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) 2022. Telefonformulär & webbenkät, svarandear 1.*

Townsend, P (2006). *Compendium of best practices in poverty measurement, Chapter 1. Expert Group on Poverty Statistics, Rio Group. Rio de Janeiro, September 2006. ISBN 85-240-3908-6.*

Townsend, P (1979). *Poverty in the United Kingdom*, Harmondsworth: Penguin Books, sid 31.

Townsend, P (1987). *Deprivation*, *Journal of Social Policy*, 16(2), sid 125–146.

UNECE (2017), *Guide on Poverty Measurement*, United Nations publication issued by the Economic Commission for Europe, ECE/CES/STAT/2017/4.

Worldbank (2022)

<https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2022/05/02/fact-sheet-an-adjustment-to-global-poverty-lines>

[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe\\_material\\_and\\_social\\_deprivation\\_rate\\_\(SMSD\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe_material_and_social_deprivation_rate_(SMSD))

[www.pensionsmyndigheten.se](http://www.pensionsmyndigheten.se)

